

ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

Ανταγωνισμός: όφελος για όλους

Οδηγός για Ενώσεις Επιχειρήσεων

2022
ΙΟΥΝΙΟΣ

Για την προετοιμασία του Οδηγού για
Ενώσεις Επιχειρήσεων εργάστηκαν οι
ακόλουθοι:

Επιλογή και επιμέλεια κειμένων

Ιωάννης Λιανός

Καλλιόπη Μπενετάτου

Ευτυχία Καρκάνη

Άννα Νάκου

Κωνσταντίνα Σκανδάλη

Συντονισμός συλλογής κειμένων

Ιωάννης Λιανός

Καλλιόπη Μπενετάτου

Συντονισμός έκδοσης

Χριστίνα Δημητροπούλου

Φωτογραφικό υλικό:

adobestock, depositphotos, pixabay, freepik,
shutterstock, Fotolia, dreamstime.

Σχεδιασμός: JIB advertising

Περιεχόμενα

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
2. ΕΝΩΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	7
3. ΣΩΜΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΚΑΙ ΕΝΩΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	35
4. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	37
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ CHECK-LIST: Βασικές Συστάσεις.....	40

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού (στο εξής και «Ε.Α.») στο πλαίσιο προληπτικής ενημέρωσης για την αποφυγή συμπεριφορών οι οποίες ενδεχομένως αντιστρατεύονται το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού και επηρεάζουν δυσμενώς τις συνθήκες λειτουργίας της αγοράς, προβαίνει στη δημοσίευση του παρόντος Οδηγού για τις ενώσεις επιχειρήσεων με στόχο την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση τους σε θέματα και δράσεις που ενδέχεται να τις φέρουν αντιμέτωπες με της διατάξεις του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού.

2

Οι ενώσεις επιχειρήσεων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ελληνική οικονομική πραγματικότητα λόγω των πολλαπλών κοινωνικών και οικονομικών λειτουργιών που επιτελούν. Η συλλογική εκπροσώπηση της επιχειρηματικής κοινότητας στις σχέσεις της με τους άλλους κοινωνικούς εταίρους και με το Κράτος επιτρέπει να αναλαμβάνουν δράσεις εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, όπως η εκπόνηση μελετών και η τήρηση στατιστικών στοιχείων για συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας οι οποίες, δύνανται, μεταξύ άλλων, να συμβάλουν στον εκσυγχρονισμό της παραγωγής, στην προώθηση κοινωνικά υπεύθυνης συμπεριφοράς, στη θέσπιση προδιαγραφών και προτύπων, που εξασφαλίζουν την ποιότητα και την ασφάλεια των προϊόντων, και στον έλεγχο της τήρησης αυτών.

3

Εντούτοις, με δεδομένο ότι οι ενώσεις προσφέρουν μια πλατφόρμα επικοινωνίας μεταξύ των επιχειρήσεων-μελών που ανταγωνίζονται μεταξύ τους στην αγορά, θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικές όσον αφορά στην τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού. Και τούτο, διότι το δίκαιο του ανταγωνισμού δεν εφαρμόζεται μόνο στις επιχειρήσεις - μέλη των ενώσεων αυτών, αλλά και οι ίδιες οι ενώσεις, στον βαθμό που ασκούν οικονομικές δραστηριότητες, υπόκεινται, επίσης, στις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη νομοθεσία περί ανταγωνισμού¹.

4

Περαιτέρω, εν όψει των τρεχουσών δυσμενών συγκυριών, η πρόληψη αντί-ανταγωνιστικού οριζόντιου συντονισμού που οργανώνεται από ή μέσω των εν λόγω ενώσεων αποτελεί μια από τις προτεραιότητες για την Επιτροπή Ανταγωνισμού². Σημειώνεται ότι η εμπειρία των Αρχών Ανταγωνισμού έως σήμερα έχει δείξει ότι όταν ένας κλάδος αντιμετωπίζει κρίση (οικονομική, εμπορική κ.ο.κ.), είναι πιο πιθανό να λάβει χώρα αντί-ανταγωνιστικός συντονισμός μεταξύ ανταγωνιστών. Ταυτόχρονα, σε περιόδους οικονομικής κρίσης η σχέση τιμής-ποιότητας στην προσφορά αγαθών και υπηρεσιών αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους καταναλωτές. Εξάλλου, η ύπαρξη κρίσης στην αγορά δεν δύναται να άρει τον παραβατικό χαρακτήρα μιας σύμπραξης μεταξύ ανταγωνιστών για να «στερήσουν» λ.χ. τους καταναλωτές από το όφελος που θα απολάμβαναν από την προσφορά χαμηλότερων τιμών ή υψηλότερης ποιότητας αγαθών ή υπηρεσιών.

¹ Βλ. και έκθεση ΟΟΣΑ, Potential Pro-Competitive and Anti-Competitive Aspects of Trade/Business Associations (DAF/COMP(2007)45), Νοέμβριος 2008, για μία ανάλυση του ρόλου των ενώσεων επιχειρήσεων.

² Βλ. ενδεικτικά: <https://www.epant.gr/enimerosi/deltia-typou/item/1577-deltio-typou-timologisi-ton-pcr-kai-rapid-test-stin-elliniki-agera.html> και <https://www.epant.gr/enimerosi/deltia-typou/item/1594-deltio-typou-dimosies-anaggelies-mellontikon-afksiseon-timon-aposyndesmous-epixeiriseon-kai-allous-epagelmatikous-foreis-pou-drastiriopoiountai-stin-agera.html>.

5

Σημειώνεται, δε, ότι, υπό το καθεστώς του ισχύοντος νόμου περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού³, δεν υφίσταται πλέον το σύστημα της προηγούμενης γνωστοποίησης των συμπράξεων μεταξύ επιχειρήσεων και, ως εκ τούτου, εναπόκειται στις ίδιες τις ενώσεις επιχειρήσεων να εκτιμούν οι ίδιες εάν οι πρακτικές και οι ρυθμίσεις που εφαρμόζουν συνάδουν με τις απαιτήσεις του δικαίου του ανταγωνισμού.

6

Ενόψει όλων των ανωτέρω, τόσο οι ενώσεις όσο και οι εκπρόσωποί τους πρέπει να έχουν υπόψη ότι οι ενέργειές τους ενδέχεται να παραβιάσουν το δίκαιο του ανταγωνισμού στο βαθμό που μπορούν να διαταράξουν την ομαλή λειτουργία της αγοράς, κυρίως μέσω της προσπάθειας καθιέρωσης ενιαίας συμπεριφοράς των μελών τους ή/και άλλων μερών.

7

Γενικά, ανησυχίες σχετικά με τον τυχόν αντί-ανταγωνιστικό συντονισμό στο πλαίσιο ένωσης επιχειρήσεων ενδέχεται να προκύψουν σε δύο επίπεδα:

- η ένωση επιχειρήσεων μπορεί να αναλάβει πρωταρχικό ρόλο στο συντονισμό των δραστηριοτήτων των μελών της ή στη διευκόλυνση της σιωπηρής συμπαιγνίας μεταξύ τους (cartel facilitator), ή
- τα μέλη των ενώσεων επιχειρήσεων μπορεί να χρησιμοποιήσουν τις ευκαιρίες για επαφή και συνεργασία που παρέχονται από την ένωση επιχειρήσεων για να συνάψουν αντί-ανταγωνιστικές συμφωνίες ή να εμπλακούν σε άλλες μορφές αντι-ανταγωνιστικών συμπαιγνιών μεταξύ τους.

Σημειώνεται ότι, κατά το παρελθόν, η Επιτροπή Ανταγωνισμού είχε χειριστεί αρκετές υποθέσεις που αφορούσαν σε αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές ενώσεων επιχειρήσεων και είχε επιβάλει σχετικές κυρώσεις (βλ. κατωτέρω παρ. 31, επ.).

8

Για την καλύτερη απόδοση και κατανόηση του παρόντος Οδηγού, η ύλη που ακολουθεί οργανώθηκε σε σύντομες ενότητες με ερωταπαντήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, ακολουθεί παράθεση παραδειγμάτων τα οποία, όμως, είναι ενδεικτικά και δεν εξαντλούν την υφιστάμενη διοικητική πρακτική της Επιτροπής Ανταγωνισμού και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τη νομολογία των ενωσιακών δικαστηρίων επί της υπαγωγής των ενώσεων επιχειρήσεων στους κανόνες του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού.

9

Το παρόν δεν αποτελεί απόφαση της ΕΑ ή δεσμευτικό νομοθέτημα, δεν υποκαθιστά, τροποποιεί ή συμπληρώνει καθ' οιονδήποτε τρόπο το ισχύον νομικό πλαίσιο, και δεν θίγει την ερμηνεία των σχετικών διατάξεων από το Δικαστήριο ή/ και τα εθνικά δικαστήρια. Η ενημέρωση και πρακτική καθοδήγηση που παρέχεται δεν είναι πλήρης ή εξαντλητική. Σε περίπτωση αποκλίσεων μεταξύ του ισχύοντος νομικού πλαισίου, της νομολογίας και του παρόντος, υπερισχύουν τα δύο (2) πρώτα.

³ Ν. 3959/2011, όπως ισχύει σήμερα με την τελευταία τροποποίηση του Ν. 4886/2022 και έναρξη ισχύος την 01-07-2022.

2. ΕΝΩΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

10

Πώς βοηθά ο Οδηγός τις ενώσεις επιχειρήσεων;

Σκοπός του παρόντος Οδηγού είναι να παράσχει στις ενώσεις επιχειρήσεων κατευθύνσεις ως προς τους βασικούς παράγοντες που θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη για την αποφυγή ενδεχόμενης εμπλοκής τους σε αντί-ανταγωνιστικές συμπεριφορές.

11

Πώς επηρεάζει το Δίκαιο του Ανταγωνισμού την ένωση στην οποία ανήκω;

Ως forum συγκέντρωσης ανταγωνιστών, οι ενώσεις οφείλουν να γνωρίζουν ότι ορισμένες πρακτικές που εντάσσονται στις συνήθειες δραστηριότητές τους ενδέχεται να αποτελούν παραβάσεις της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Η τυχόν από μέρους τους παραβίαση των διατάξεων περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού επισύρει την επιβολή κυρώσεων και, ιδίως, σημαντικών προστίμων.

12

Σε ποió σκεπτικό εδράζεται η προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού;

Η ύπαρξη αποτελεσματικού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων αποτελεί το βασικότερο στοιχείο της ελεύθερης οικονομίας. Ο ανταγωνισμός εξασφαλίζει την ανακατανομή των οικονομικών πόρων στους πλέον αποτελεσματικούς φορείς και διαδικασίες. Συνεπώς, ο ανταγωνισμός παρέχει σημαντικό κίνητρο για καινοτομία, τεχνολογική πρόοδο και αναζήτηση αποτελεσματικότερων μέσων παραγωγής, προς το συμφέρον των καταναλωτών, αλλά και των ίδιων των επιχειρήσεων.

13

Η πολιτική ανταγωνισμού είναι ένα σύνολο κανόνων που εφαρμόζεται για να διασφαλίζεται ο υγιής ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων. Η εφαρμογή της συμβάλλει στην καλύτερη λειτουργία των αγορών προς όφελος των καταναλωτών και των επιχειρήσεων, υπό την έννοια ότι ενθαρρύνει την επιχειρηματικότητα, αυξάνει την αποδοτικότητα, διευρύνει τις επιλογές των καταναλωτών και συμβάλλει στη μείωση των τιμών και τη βελτίωση ποιότητας.

14

Ποιοί δημόσιοι φορείς είναι αρμόδιοι για την επιβολή του δικαίου του ανταγωνισμού;

Η ΕΑ είναι η αρμόδια εθνική αρχή στην οποία ο νομοθέτης έχει αναθέσει την αποκλειστική αρμοδιότητα εφαρμογής του ν. 3959/2011 «Προστασία του Ελεύθερου Ανταγωνισμού», (στο εξής και «Νόμος περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού»)⁴, αλλά και τυχόν παράλληλης εφαρμογής των ενωσιακών κανόνων του ανταγωνισμού (Άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο εξής και «ΣΛΕΕ»).

⁴ Δείτε τις διατάξεις του ν. 3959/2011, εδώ: <https://www.epant.gr/nomothesia/nomoi-diatagmata/prostasia-antagonismoy.html>.

15

Σε ενωσιακό επίπεδο, αρμόδια για την εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (στο εξής και «Ε.Επ.»).

16

Σημειώνεται ότι η ΕΑ συνεργάζεται στενά με την Ε.Επ., καθώς και με άλλες εθνικές αρχές ανταγωνισμού, για την εφαρμογή της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, στο πλαίσιο του Δικτύου Ευρωπαϊκών Αρχών Ανταγωνισμού.

17

Ποιες είναι οι σοβαρότερες αντι-ανταγωνιστικές συμπεριφορές μεταξύ επιχειρήσεων, την τιμωρία και αποτροπή των οποίων επιδιώκει η νομοθεσία περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού;

Το άρθρο 1 του Νόμου περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού και το άρθρο 101 ΣΛΕΕ απαγορεύουν συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων και αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στην αγορά.

18

Οι συμπεριφορές αυτές έχουν συνήθως τη μορφή συνεννοήσεων ή συμφωνιών: α) καθορισμού τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής, β) περιορισμού ή ελέγχου της παραγωγής, της διάθεσης, της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων, γ) κατανομής των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού, δ) εφαρμογής στο εμπόριο άνισων όρων για ισοδύναμες παροχές ή ε) εξάρτησης της σύναψης συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσόμενων, πρόσθετων παροχών, οι οποίες δε συνδέονται με το αντικείμενο των συγκεκριμένων συμβάσεων.

19

Κλασικό παράδειγμα τέτοιων συμπεριφορών αποτελεί η περίπτωση, κατά την οποία ορισμένες επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου συμφωνούν στην από κοινού αύξηση των τιμών των προϊόντων τους.

20

Περαιτέρω, αντί-ανταγωνιστικές πρακτικές ενδέχεται να προκύψουν για μία επιχείρηση υπό προϋποθέσεις και κατόπιν πρόσκλησης σε συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων ή σε αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή σε εναρμονισμένες πρακτικές, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στην Ελληνική Επικράτεια, πρακτικές, οι οποίες μπορεί να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νέου άρθρου 1Α του ν. 3959/2011⁵. Από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου εξαιρούνται οι επιχειρήσεις με συνολικό κύκλο εργασιών μικρότερο των πενήντα εκατομμυρίων (50.000.000) ευρώ και με λιγότερους από διακοσίους πενήντα (250) υπαλλήλους. Η ΕΑ σκοπεύει να δημοσιεύσει το αμέσως επόμενο διάστημα κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου.

⁵ Με έναρξη ισχύος την 01-07-2022.

21

Το δίκαιο του ανταγωνισμού επηρεάζει τις ενώσεις επιχειρήσεων ή μόνο τις επιχειρήσεις;

Οι ενώσεις επιχειρήσεων υπόκεινται στους κανόνες ανταγωνισμού, όπως και οι μεμονωμένες επιχειρήσεις.

22

Γιατί εφαρμόζονται οι διατάξεις του δικαίου ανταγωνισμού στις Ενώσεις Επιχειρήσεων. Η έννοια της «επιχείρησης» και της «ένωσης επιχειρήσεων»

Ο στόχος της επέκτασης της εφαρμογής της νομοθεσίας περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού στις «ενώσεις επιχειρήσεων» συνδέεται με τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν στην οικονομική δραστηριότητα και στην ανταγωνιστική διαδικασία. Γενικά, η έννοια της επιχείρησης αποτελεί κείμενο σημείο στην εφαρμογή τόσο του ελληνικού όσο και του ενωσιακού δικαίου ανταγωνισμού. Ως «επιχείρηση», κατά το δίκαιο προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού, νοείται κάθε φυσικό πρόσωπο ή οικονομική ενότητα που ασκεί εμπορική ή άλλη οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς του και από τον τρόπο χρηματοδότησής του⁶. Οικονομική δραστηριότητα συνιστά κάθε δραστηριότητα προσφοράς αγαθών ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά^{7,8}.

⁶ Βλ. ενδεικτικά ΠΕΚ T-217 και 245/03, FNSEA, Συλλ. 2004, II-271, ΔΕΚ C-101 και 110/07, Coop de France Betail and Viande, Συλλ. 2008, I-10193 καθώς και ΔΕΚ C-41/90, Hofner και Elser κ. Macroton GmbH, Συλλ.1991, I-1979, C-55/96, Job Centre II, Συλλ. 1997, I-7119, σκ. 21, C-180-184/98, Pavlov κατά Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten, Συλλ. 2000, I-6451, σκ.74, C-218/00, Cisl di Batistello Venanzio &Co κ. Institute Nazionale per L'Assicurazione Contro Gli fortune Sul Lavoro (INAIL), Συλλ.2002, I-691, σκ. 22. Βλ. σχετ. επίσης, ΔΕΚ, C-49/07, ΜΟΤΟΕ, δημοσιευθείσα στην ψηφιακή Συλλ., EU:C:2008:376, σκ. 20-21. Βλ. επίσης, ΔΕΕ C-177/16, Biedrība "Autortiesību un komunikācijas konsultāciju aģentūra – Latvijas Autoraapvienība" Konkurencespado me, EU:C:2017:689, σκ. 32. Συναφώς, και ΓενΔΕΕ T-475/14, Prysmian και Prysmian caviesistemi κατά Επιτροπής, EU:T:2018:448, 127.

⁷ ΔΕΚ συνεκδικασθείσες υποθ. C-180/98 έως C-184/98, Ραβλόν κ.λπ., Συλλ. 2000, σ. I-6451, σκ. 75.

⁸ Μια νομική οντότητα που δρα ως παράγων διευκόλυνσης σύμπραξης, περιλαμβανομένων των συμβουλευτικών επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται στην αγορά που θίγεται από τον περιορισμό του ανταγωνισμού, μπορεί ευλόγως να προβλέψει ότι η απαγόρευση του άρθρου 101, παρ. 1 ΣΛΕΕ έχει καταρχήν εφαρμογή και στην περίπτωση της [Βλ. υπ' αριθμ. 2005/349/ΕΚ: Απόφαση της Επιτροπής, της 10ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με διαδικασία κατ' εφαρμογή του άρθρου 81 της συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/E-2/37.857 - Οργανικά υπεροξειδία), παρ. 331-349. Βλ. σχετ. επίσης, ΓενΔΕΕ T-27/10, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, EU:T:2014:59, σκ. 44].

23

Περαιτέρω, για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού, η έννοια της «ένωσης επιχειρήσεων» ερμηνεύεται ευρέως, χωρίς ωστόσο η έννοια αυτή να επεκτείνεται σε όλες τις μορφές «ένωσης» που χρησιμοποιούνται στην κοινή γλώσσα: συνδικάτα, κοινωνίες, αδελφότητες, κ.ά.

24

Η «ένωση επιχειρήσεων» προϋποθέτει πλειονότητα επιχειρήσεων που συνδέονται μεταξύ τους με οποιαδήποτε μορφή οργανωμένης συνεργασίας. Δεν απαιτείται η «ένωση» να φέρει νομική προσωπικότητα⁹. Αρκεί να εξυπηρετεί τα εμπορικά συμφέροντα των μελών της¹⁰.

25

Για να κριθεί ότι εμπίπτει στις διατάξεις περί προστασίας του ανταγωνισμού μια «ένωση επιχειρήσεων» ως διακριτή οντότητα από τα μέλη της, πρέπει να υπάρχουν δύο στοιχεία: (i) το οργανωτικό στοιχείο, καθώς η ένωση θα πρέπει να έχει κάποια «διαρκή δομή» (δηλαδή να αποτελεί μία «κοινότητα συμφερόντων»), αν και δεν έχει σημασία εάν το σωματείο/σύνδεσμος έχει νομική προσωπικότητα ή είναι κερδοσκοπικός οργανισμός, και (ii) το λειτουργικό στοιχείο, το οποίο υποδηλώνει ότι οι δραστηριότητες είτε του σωματείου/συνδέσμου είτε των μελών του είναι οικονομικής φύσης, ότι είναι δηλ. πράγματι ένωση «επιχειρήσεων». Το δεύτερο στοιχείο σχετίζεται με την έννοια της «επιχείρησης» (βλ. παρ. 22).

26

Συναφώς, επισημαίνεται ότι η απουσία κερδοσκοπικού χαρακτήρα είναι αδιάφορη για την εφαρμογή του άρθρου 1 του νόμου περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού και δεν σημαίνει ότι ο φορέας που παρέχει υπηρεσίες στην αγορά δεν πρέπει να θεωρείται ως επιχείρηση, εφόσον ο φορέας παρέχει υπηρεσίες στα μέλη του, με τις οποίες ανταγωνίζεται άλλους επιχειρηματίες που επιδιώκουν κερδοσκοπικό σκοπό¹¹.

27

Σωματεία, ενώσεις, σύνδεσμοι, επαγγελματικές οργανώσεις θεωρούνται «ενώσεις επιχειρήσεων», ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή και τον κερδοσκοπικό ή μη χαρακτήρα τους (non-profit undertakings)¹², καθώς το άρθρο 1 του νόμου περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού με την αναφορά του σε «ενώσεις επιχειρήσεων» στοχεύει στο να αποτρέψει το ενδεχόμενο επαγγελματικοί φορείς οποιασδήποτε μορφής και βαθμίδας να λειτουργούν ως forum οικονομικών συνεννοήσεων και συντονισμένης δράσης μεταξύ των ενδιαφερόμενων επαγγελματιών¹³.

⁹ Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΕ, συνεκδ. υποθ. C-395/96 P και C-396/96 P, Compagnie maritime belge transports SA, Compagnie maritime belge SA και Dafra-Lines A/S (CEWAL) κατά Επιτροπής, Συλλ. 2000, σελ. I-1365, σκ. 144, καθώς και υποθ. C-382/12 P Mastecard κατά Επιτροπής, ό.π. σκ. 73 και 76.

¹⁰ Βλ. ενδεικτικά απόφαση Επιτροπής, 96/438/EK, FENEX, ΕΕ 1996 L181/28, σκ. 31.

¹¹ Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΕ της 28.2.2013, υποθ. C-1/12 (ΟΤΟC) σκ. 57 αναφορικά με προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης προοριζόμενα για τους εγκεκριμένους λογιστές.

¹² Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις ΔΕΕ, υπόθ. 209-215/78 & 218/78, Heintz van Landewyck SARL κ.ά. κατά Επιτροπής, Συλλ. 1980, σελ. 3125, σκ. 87-88, υπόθ. C-96-102, 104, 105, 108 και 110/82, IAZ κατά Επιτροπής, Συλλ. 1983, σελ. 3369, σκ. 19-20, υποθ. C-309/99, Wouters, Συλλ. 2002, σελ. 1577-1582. Βλ. επίσης ΕΑ 369/IV/2007, σελ. 75, σκ. 231, επικυρωθείσα από ΔΕφαθ 1682/2009, ΔΔΙΚΗ 2010/214, σκ. 38, καθώς και ΕΑ 518/VI/2011, σελ. 74, σκ. 106.

¹³ Βλ. απόφαση ΕΑ 292/IV/2005, σελ. 12, υπό IV.1.1., επικυρωθείσα από το ΔΕΑ 1026, 1027, 1028/2007 (Α' Δημοσίευση ΝΟΜΟΣ) και από ΣτΕ 125, 126, 127/2009 (Α' Δημοσίευση ΝΟΜΟΣ).

Υποθετικό παράδειγμα συντονισμένης δράσης επαγγελματικών φορέων

Ο Σύλλογος Χ σύστησε με ανακοίνωσή ή με προφορική παραίνεση στον τύπο να παρέχουν την υπηρεσία Ψ στα μέλη του σε ένα ανώτατο όριο χρέωσης.

Ωστόσο, οποιαδήποτε παρέμβαση από επαγγελματικούς φορείς/ενώσεις ή/και συνεννοήσεις μεταξύ επαγγελματιών, με οποιοδήποτε τρόπο και σε οποιαδήποτε έκταση και βαθμό, καθώς και σε οποιοδήποτε μέρος της Ελληνικής Επικράτειας, οι οποίες έχουν ως σκοπό την από κοινού συμφωνία ή/και την επιβολή της τιμολόγησης μίας υπηρεσίας /προϊόντος στο ανώτατο (ή άλλο) όριο, θεωρούνται ως ιδιαίτερης σοβαρότητας παραβιάσεις της εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας για τον ελεύθερο ανταγωνισμό σύμφωνα με το άρθρο 1 ν.3959/2011 και το άρθρο 101 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

Συνεπώς, οι επαγγελματίες μέλη Συνδέσμων / ενώσεων, είναι απολύτως ελεύθεροι να τιμολογούν στην τιμή που εκείνοι επιλέγουν από μόνοι τους.

28

Ένας επαγγελματικός φορέας ενεργεί ως «ένωση επιχειρήσεων» για τους σκοπούς του άρθρου 1 του νόμου περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού όταν θεσπίζει μια ρύθμιση που αφορά στην επιχειρηματική (οικονομική) συμπεριφορά των μελών του και η οποία αποτελεί έκφραση της βούλησης των εκπροσώπων του να επιτύχουν από τα μέλη την υιοθέτηση συγκεκριμένης συμπεριφοράς στο πλαίσιο της οικονομικής τους δραστηριότητας¹⁴.

29

Επίσης, αυτοαπασχολούμενοι, όπως αρχιτέκτονες, δικηγόροι ή ιδιώτες γιατροί, ενεργούν ως επιχειρήσεις για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού. Συνεπώς, όταν τα μέλη ενός επαγγελματικού φορέα είναι αυτοαπασχολούμενοι, αυτός ο επαγγελματικός οργανισμός δύναται να αποτελεί ένωση επιχειρήσεων βάσει του δικαίου του ανταγωνισμού (βλ. Ενότητα 3).

30

Μολονότι, μια απόφαση συνδικαλιστικής οργάνωσης, η οποία εκπροσωπεί τα μέλη της, εργαζόμενους, που δεν είναι οι ίδιοι επιχειρήσεις, δεν υπόκειται στο άρθρο 101(1) ΣΛΕΕ / άρθρο 1 ν. 3959/2011 (βλ. ενότητα 3), όταν η συνδικαλιστική ένωση δεν ενεργεί ως εκπρόσωπος των μελών της, αλλά αυτοτελώς, και οι εν λόγω δραστηριότητες έχουν οικονομική φύση, μπορεί να υπόκειται στο άρθρο 101 παράγραφος 1 ΣΛΕΕ ή/και άρθρο 1 παράγραφος 3 ν. 3959/2011 ως απόφαση ένωσης επιχειρήσεων. Σε κάθε περίπτωση, επίκληση του συνδικαλιστικού χαρακτήρα ενός σωματείου δεν μεταβάλλει τη θεώρηση αυτού ως ένωσης επιχειρήσεων, καθότι ο συνδικαλιστικός χαρακτήρας δεν αναιρεί την αξιολόγηση της δράσης μίας ένωσης επιχειρήσεων ως αντι-ανταγωνιστικής, ούτε η συνδικαλιστική δραστηριότητα παρέχει στις ενώσεις το δικαίωμα να παραβαίνουν τις διατάξεις περί ανταγωνισμού¹⁵.

¹⁴ Βλ. ενδεικτικά υπόθ. C-309/99, Συλλ. 2002, σελ. I-1577, σκ. 64-65, συνεκδ. αποφ. T-213/95 και T-18/96 SCK και FNK κατά Επιτροπής, σκ. 170, αποφ. Ευρωπαϊκής Επιτροπής 96/438/EK, FENEX, L 181/28, σκ. 41, και απόφαση E.A. 512/VI/2010, σκ. 108 και απόφ. EA 292/IV/2005 υπό 3.1.

¹⁵ Μία ένωση επιχειρήσεων μπορεί, βεβαίως, να διαδραματίζει νομίμως ρόλο υπεράσπισης των συμφερόντων των μελών της. Δεν μπορεί, ωστόσο, κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο, να επικαλείται το δικαίωμα της αναφοράς στις αρχές για να δικαιολογήσει τυχόν δράσεις αντίθετες προς τις εθνικές και ενωσιακές διατάξεις περί προστασίας του ανταγωνισμού. Συναφώς, ακόμη και στην περίπτωση που γίνεται δεκτό ότι οι αποφάσεις ή/και συστάσεις μιας ένωσης επιχειρήσεων εξυπηρετούν, καταρχήν, πάγια θεσμικά αιτήματα ενός κλάδου, π.χ. διεκδίκηση για τροποποίηση του ρυθμιστικού πλαισίου και τυχόν ορθή προσαρμογή του σε υπερκείμενη νομοθεσία, μπορεί αυτές να έχουν παράλληλα, και ανάλογα με το ειδικότερο αντικείμενό τους, περιοριστική του ανταγωνισμού αντικειμενική διάσταση, κατά τρόπο που να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού. Ούτε, επίσης, απαλλάσσει από την ευθύνη τις συμπτύσσουσες εταιρείες η τυχόν πεποίθησή τους ότι ενεργούσαν σύμφωνα με το νόμο (βλ. και απόφαση EA 643/2017, παρ. 185)

31

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε αποφάσεις της έχει κρίνει ότι αποτελούν «ενώσεις επιχειρήσεων», επαγγελματικοί φορείς, όπως: ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΟΥΠΕΡ ΜΑΡΚΕΤ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΣΕΣΜΕ)¹⁶, Οδοντιατρικοί Σύλλογοι¹⁷, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ)¹⁸, Συλλόγους Μεσιτών Αστικών Συμβάσεων¹⁹, Φαρμακευτικοί Σύλλογοι²⁰, ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ²¹, Σύλλογοι Σχολών Οδηγών²², ο ΣΑΤΕ (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τεχνικών Εταιρειών)²³, Σύνδεσμοι Εργοληπτών Ηλεκτρολόγων²⁴, ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Επανδρωμένων Υπηρεσιών Ασφαλείας (ΣΕΕΥΑ)²⁵ και Σύνδεσμοι Συντηρητών και Εγκαταστατών Ανελκυστήρων²⁶.

32

Αντίστοιχα οι αποφάσεις της Ε.Επ. σχετικά με τις ενώσεις επιχειρήσεων αφορούν, ενδεικτικά: τον κανονισμό ένωσης βιομηχάνων επεξεργασμένου καπνού²⁷, τη συμφωνία διεπαγγελματικής οργάνωσης στον τομέα της αγοράς οίνων και αποσταγμάτων²⁸, τη σύσταση επαγγελματικής ένωσης ασφαλιστικών εταιριών²⁹, τον ενιαίο τιμοκατάλογο επαγγελματικής ένωσης εκτελωνιστών³⁰, το Δ.Σ. Δικηγορικού Συλλόγου³¹, τον κανονισμό antidoping της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής³², τον κανονισμό υποχρεωτικής επιμόρφωσης επαγγελματικής ένωσης ορκωτών ελεγκτών³³, τον κώδικα Δεοντολογίας επαγγελματικής ένωσης γεωλόγων³⁴, το σύστημα ελάχιστων κομίστρων ένωσης εκπροσώπων επαγγελματικών οργανώσεων μεταφορέων³⁵, τους κανόνες άσκησης επαγγέλματος Συλλόγου Φαρμακοποιών³⁶, και τον κανονισμό της Διεθνούς Ομοσπονδίας Πατινάζ³⁷.

¹⁶ Βλ. απόφαση ΕΑ 284/2005 (επικυρώθηκε με την απόφαση ΣτΕ 601/2014).

¹⁷ Βλ. απόφαση ΕΑ 292/2005 (επικυρώθηκε με τις αποφάσεις ΣτΕ 148-150/2015).

¹⁸ Βλ. απόφαση ΕΑ 512/2010 (επικυρώθηκε με την απόφαση ΔΕΑ 3657/2013).

¹⁹ Βλ. απόφαση ΕΑ 518/2011 (επικυρώθηκε από ΔΕΑ, βλ. αποφάσεις 2821/2013 και 502/2013).

²⁰ Βλ. αποφάσεις ΕΑ 545/2012 (επικυρώθηκε από ΣτΕ 4192/2015) και 722/2020.

²¹ Βλ. απόφαση ΕΑ 554/2012 (επικυρώθηκε από ΔΕΑ, βλ. ενδεικτικά 2573/2017)

²² Βλ. απόφαση ΕΑ 571/2013 (επικυρώθηκε από ΔΕΑ, βλ. ενδεικτικά 4771/2015).

²³ Βλ. απόφαση ΕΑ 647/2017 (επικυρώθηκε από ΔΕΑ 3864/2020).

²⁴ Βλ. αποφάσεις ΕΑ 670/2018 και 675/2018.

²⁵ Βλ. απόφαση ΕΑ 731/2021.

²⁶ Βλ. αποφάσεις ΕΑ 750/2021 και 758/2021.

²⁷ Απόφαση ΔΕΚ της 29.10.1980, υποθ. 209 έως 215 & 218/78-FEDETAB.

²⁸ Απόφαση ΔΕΚ της 30.1.1985, ΥΠΟΘ. 123/83-BNIC.

²⁹ Απόφαση ΔΕΚ της 27.1.1987, υποθ. 45/85.

³⁰ Απόφαση ΔΕΚ της 18.6.1998, υποθ. C-35/96 και απόφαση ΠΕΚ της 30.3.2000, υποθ. T-513/93.

³¹ Απόφαση ΔΕΚ της 19.2.2002, υποθ. C-309/99-Wouters.

³² Απόφαση ΔΕΚ της 18.7.2006, υποθ. C-519/04.

³³ Απόφαση ΔΕΕ της 28.2.2013, υποθ. C-1/12-ΟΤΟC.

³⁴ Απόφαση ΔΕΕ της 18.7.2013, υποθ. C-136/12.

³⁵ Απόφαση ΔΕΕ της 4.9.2014-API, υποθ. C-184 έως 187/13, C-194/13, C-195/13 & C-208/13.

³⁶ Απόφαση Γενικού Δικαστηρίου της 10.12.2014, υποθ. T-90/11-ONIP.

³⁷ Απόφαση Γενικού Δικαστηρίου της 16.12.2020, υποθ. T-93/18.

Ενώσεις Επιχειρήσεων και Νομολογία Mastercard

Με απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι ήταν αντίθετες προς το δίκαιο του ανταγωνισμού οι πολυμερείς διατραπεζικές προμήθειες (ΠΔΠ), οι οποίες εφαρμόζονταν στο πλαίσιο του συστήματος πληρωμών με κάρτες MasterCard. Οι ΠΔΠ αντιστοιχούν σε ένα τμήμα της τιμής μιας συναλλαγής με κάρτα πληρωμών, το οποίο παρακρατείται από την τράπεζα που εξέδωσε την κάρτα και οι οποίες καθορίζονταν συλλογικά από το σύστημα πληρωμών MasterCard, Αυτό ήταν αρχικά μια συνεταιριστική ένωση που εκπροσωπούσε τις εκδότριες τράπεζες και εφεξής αποτέλεσε μια “ένωση επιχειρήσεων”. Ωστόσο, το 2006, η MasterCard Inc., εισήχθη στο χρηματιστήριο αξιών της Νέας Υόρκης και μετατράπηκε σε εταιρεία, ανεξάρτητη από τις τράπεζες και υπόλογη στους μετόχους της, όχι στις τράπεζες. Η Επιτροπή ενέμεινε στον χαρακτηρισμό των ΠΔΠ ως αποφάσεων ενώσεως επιχειρήσεων παρά το ότι η MasterCard Inc. εισήχθη στο χρηματιστήριο, και οι ΠΔΠ προέκυψαν από την απόφαση ένωσης επιχειρήσεων που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της απαγόρευσης του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Η MasterCard προσέφυγε ενάντια του παραπάνω επιχειρήματος, ενώπιον του Γεν.Δικ., το οποίο επικύρωσε την απόφαση της Επιτροπής στο σημείο αυτό. Το Γεν.Δικ. επισημαίνει, ότι υφίσταται κοινότητα συμφερόντων μεταξύ του οργανισμού πληρωμών MasterCard και των χρηματοπιστωτικών οργανισμών όσον αφορά τον καθορισμό του ποσού των ΠΔΠ σε υψηλό επίπεδο³⁸. Το Γεν.Δικ. συνάγει εξ αυτών ότι, παρά τις μεταβολές που επήλθαν κατόπιν της εισαγωγής της MasterCard Inc. στο χρηματιστήριο, ο οργανισμός πληρωμών MasterCard εξακολουθούσε να θεωρείται ως θεσμοποιημένη μορφή συντονισμού της συμπεριφοράς των μετεχόντων χρηματοπιστωτικών οργανισμών³⁹. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή βασίμως ενέμεινε στον χαρακτηρισμό των ΠΔΠ ως αποφάσεων ένωσης επιχειρήσεων. Το Γεν. Δικ. διαπίστωσε ότι, λαμβάνοντας υπόψη τη διατήρηση της εξουσίας λήψεως αποφάσεων εκ μέρους των τραπεζών, μετά την IPO, εντός [της MasterCard] και της υπάρξεως κοινότητας συμφερόντων μεταξύ του εν λόγω οργανισμού πληρωμών και των τραπεζών ως προς το ζήτημα των ΠΔΠ, η Επιτροπή βασίμως εκτίμησε, κατ’ ουσίαν, ότι, παρά τις μεταβολές που επήλθαν λόγω της [IPO], [η MasterCard] εξακολουθούσε να αποτελεί μια θεσμοποιημένη μορφή συντονισμού της συμπεριφοράς των [μετεχουσών] τραπεζών⁴⁰. Κατά συνέπεια, έκρινε ότι η Επιτροπή «ορθώς ενέμεινε στον χαρακτηρισμό των αποφάσεων, οι οποίες ελήφθησαν από τα όργανα [της MasterCard] σχετικά με τον καθορισμό των ΠΔΠ, ως αποφάσεων ενώσεως επιχειρήσεων».

Η MasterCard άσκησε προσφυγή στο ΔΕΕ, υποστηρίζοντας ότι το να συναχθεί από απλή σύμπτωση συμφερόντων μεταξύ δύο ή περισσότερων οικονομικών φορέων η ύπαρξη ένωσης επιχειρήσεων επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Αντίθετα, ο γενικός εισαγγελέας (AG) Mengozzi βρήκε στοιχεία συναίνεσης των τραπεζών και, κατά συνέπεια, συμπαιγνία, από το απλό γεγονός ότι συμμετείχαν σε «ένωση επιχειρήσεων» που με απόφαση είχε υιοθετήσει την ΠΔΠ, σημειώνοντας ότι «μια τέτοια ταξινόμηση [ένωση επιχειρήσεων] δεν μπορεί να αποκλειστεί άμεσα σε ένα πλαίσιο όπως αυτό της παρούσας υπόθεσης, όταν οι εν λόγω επιχειρήσεις επιδίωξαν, επί σειρά ετών, τον ίδιο στόχο κοινής ρύθμισης της αγοράς στο πλαίσιο του ίδιου οργανισμού, αν και διαφορετικές μορφές⁴¹. Το ΔΕΕ επιβεβαίωσε την απόφαση του Γεν. Δικ., αν και επίσης σχετικοποίησε την έμφαση που δόθηκε στο κριτήριο της «κοινότητας των συμφερόντων» για τη διαπίστωση της ύπαρξης ένωσης επιχειρήσεων⁴². Το ΔΕΕ σημείωσε ότι παρόλο που οι τράπεζες μέλη της MasterCard δεν συμμετείχαν πλέον στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στα όργανα αυτού του οργανισμού σε σχέση με την ΠΔΠ, «η MasterCard φαινόταν αντ’ αυτού να συνεχίζει να λειτουργεί στην Ευρώπη ως ένωση επιχειρήσεων, στην οποία οι τράπεζες δεν ήταν απλώς πελάτες για τις παρεχόμενες υπηρεσίες». Ειδικότερα, σύμφωνα με το ΔΕΕ, οι τράπεζες συνέχιζαν, συλλογικά, να ασκούν την εξουσίες λήψης αποφάσεων σχετικά με τις ουσιώδεις πτυχές της λειτουργίας του οργανισμού πληρωμών MasterCard μετά την IPO, πράγμα που σήμαινε ότι τα συμπεράσματα που έπρεπε να συναχθούν από την IPO ήταν πολύ να τεθεί σε προοπτική. Δεύτερον, το ΔΕΕ συμφώνησε με το Γεν. Δικ. ότι η Επιτροπή ήταν σε θέση να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η ΠΔΠ αντικατόπτριζε τα συμφέροντα των τραπεζών, επειδή υπήρχε, στο σημείο αυτό, κοινά συμφέροντα μεταξύ της MasterCard, των μετόχων της και των τραπεζών.

³⁸ Υπόθεση T-111/08, MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, ECLI:EU:T:2012:260, παρ. 251.

³⁹ Ό.π. παρ. 259.

⁴⁰ Ό.π. παρ. 259.

⁴¹ Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Π. Mengozzi στην υπόθεση C-382/12 P, MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2014:42, παρ. 45: «[...] δεν μπορεί να αποκλειστεί εκ των προτέρων η δυνατότητα χαρακτηρισμού μιας οργανώσεως ως ενώσεως επιχειρήσεων ακόμη και όταν, όπως στην περίπτωση της MasterCard, οι αποφάσεις της δεν λαμβάνονται από την πλειοψηφία των εκπροσώπων των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων ή προς το αποκλειστικό συμφέρον των επιχειρήσεων αυτών, εφόσον από μια συνολική εκτίμηση των περιστάσεων της οικείας περιπτώσεως προκύπτει ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις προτίθενται ή τουλάχιστον δέχονται να συντονίσουν της ενέργειές τους στην αγορά μέσω των ως άνω αποφάσεων και ότι τα συλλογικά συμφέροντά τους συμπίπτουν με τα συμφέροντα που λαμβάνονται υπόψη κατά τον χρόνο της λήψεως των αποφάσεων αυτών».

⁴² Υπόθεση C-382/12 P, MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:2014:2201.

Εάν ένα σωματείο ή επαγγελματικός φορέας ασκεί δημόσια εξουσία, εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του δικαίου ανταγωνισμού;

Η απάντηση εδώ είναι καταφανώς αρνητική. Το γεγονός ότι ένας οργανισμός είναι δημοσίου δικαίου ή είναι παραλλήλως επιφορτισμένος και με την άσκηση δημόσιας εξουσίας δεν αρκεί για να αποκλείει την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού⁴³. Δεν ασκεί αποφασιστική επιρροή το γεγονός ότι ορισμένοι επαγγελματικοί φορείς διέπονται από ρύθμιση δημοσίου δικαίου⁴⁴ ή έχουν καταρχήν αποστολή δημοσίου συμφέροντος ή διατείνονται ότι ενεργούν προς το γενικό συμφέρον εάν τα μέλη ασκούν οικονομική δραστηριότητα με τυχόν ρυθμίσεις και συμπεριφορές τους. Κατά πάγια νομολογία του ΔΕΕ, δεν έχουν εφαρμογή οι κανόνες περί ανταγωνισμού της Συνθήκης «σε δραστηριότητα η οποία, λόγω της φύσεώς της, των κανόνων στους οποίους υπόκειται και του αντικειμένου της, δεν εμπίπτει στη σφαίρα των οικονομικών συναλλαγών [...] ή συνδέεται με την άσκηση προνομίων δημοσίας εξουσίας»⁴⁵. Κανονιστικές δραστηριότητες τους, που εμπίπτουν στην σφαίρα άσκησης δημόσιας εξουσίας, ενέχουν τυπικά γνωρίσματα άσκησης δημόσιας εξουσίας και εμπίπτουν στα προνόμια της εν λόγω άσκησης, δεν έχουν οικονομικό χαρακτήρα και συνεπώς δεν υπόκεινται στην εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, μια και σε αυτήν την περίπτωση δεν αποτελούν οικονομικές δραστηριότητες και «επιχειρήσεις», σύμφωνα με το άρθρο 1 ν. 3959/2011⁴⁶.

Κατά επίσης πάγια νομολογία του ΔΕΕ, γίνεται αποδεκτό ότι ένας επαγγελματικός φορέας όταν εκδίδει ρυθμίσεις δεν εκπληρώνει ούτε κοινωνική αποστολή ούτε κάνει χρήση προνομίων που συνιστούν τυπικά γνωρίσματα της δημοσίας εξουσίας, αλλά λειτουργεί ως όργανο επιφορτισμένο με τη ρύθμιση του επαγγέλματος, η άσκηση του οποίου συνιστά εξάλλου οικονομική δραστηριότητα⁴⁷. Συνεπώς, δεν μπορεί να αποκλειστεί *a priori* η εφαρμογή στον επαγγελματικό αυτό φορέα του δικαίου ανταγωνισμού, «ακόμη κι όταν ασκεί» τη ρυθμιστική λειτουργία του για την προάσπιση των δικαιωμάτων μίας επαγγελματικής ομάδας και των συμφερόντων της⁴⁸. Κατά συνέπεια, η άσκηση κανονιστικών εξουσιών από τον επαγγελματικό φορέα δεν αποκλείει τον χαρακτηρισμό της «ένωσης επιχειρήσεων». Αντιθέτως, αυτός υπόκειται στην ανάλυση του νομικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία του φορέα και της οργάνωσής του, με σκοπό να εξεταστεί, εάν τα διοικητικά του όργανα αποτελούνται αποκλειστικά ή κατά πλειοψηφία από εκπροσώπους που εκλέγονται από τα μέλη του συγκεκριμένου επαγγέλματος, εάν οι εθνικές αρχές μπορούν να παρέμβουν κατά την ανάδειξη των μελών της διοίκησης, ότι δεν υποχρεούνται από την κείμενη νομοθεσία να λαμβάνουν υπόψη κριτήρια δημοσίου συμφέροντος, ότι ασκεί επιρροή στη συμπεριφορά των μελών του, όταν ασκούν δραστηριότητα που «δεν είναι ξένη προς την σφαίρα των οικονομικών συναλλαγών». Επίσης, η συγκεκριμένη ρύθμιση εκφράζει τη βούληση των εκπροσώπων των μελών ενός επαγγέλματος να επιτύχουν από τα μέλη τους «την υιοθέτηση συγκεκριμένης συμπεριφοράς στο πλαίσιο της οικονομικής τους δραστηριότητας»⁴⁹. Σε κάθε περίπτωση, η απουσία «τόσο κριτηρίων δημοσίου

⁴³ Βλ. και ΠΕΕ συνεκδ. T-217/03 και T-245/03, FNCBV κατά Επιτροπής, σκ. 91.

⁴⁴ Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΕ C-309/99, ό.π., σκ. 65-66.

⁴⁵ Βλ., ενδεικτικά ΔΕΕ Απόφαση C-364/92, SAT Fluggesellschaft, Συλλογή 1994, σ. I-43, σκ. 30 (σχετικά με τον έλεγχο και την αστυνόμευση του εναερίου χώρου), ΔΕΕ Απόφαση C-343/95, Diego Cali & Figli, Συλλογή 1997, σ. I-1547, σκ. 22 και 23 (σχετικά με την πρόληψη της ρυπάνσεως του θαλάσσιου περιβάλλοντος).

⁴⁶ Βλ. ΔΕΕ C 113/07 P, Selex, σκ. 70 και εκεί παραπομπές 7-81 (αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 1985, Επιτροπή κατά Γερμανίας, 107/84, Συλλογή 1985, σ. 2655, σκέψεις 14 και 15, καθώς και προπαρατεθείσες SAT Fluggesellschaft, σκέψη 30, και ΜΟΤΟΕ, σκέψη 24.

⁴⁷ Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΕ C-309/99, ό.π., σκ. 58..

⁴⁸ Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΕ C-309/99, ό.π., σκ. 59-60.

⁴⁹ Βλ. απόφαση Wouters ΔΕΕ C-309/99, ό.π. σκ. 61-64..

συμφέροντος, καθοριζομένων από τον νόμο κατά τρόπον αρκούντως ακριβή», ώστε να εξασφαλίζουν ότι οι εκπρόσωποι του συγκεκριμένου επαγγέλματος ή/και των εντολέων «ενεργούν πράγματι προς το γενικό δημόσιο συμφέρον στο οποίο αποσκοπεί ο νόμος, όσο και ουσιαστικού κρατικού ελέγχου της εξουσίας λήψεως των αποφάσεων σε τελευταίο βαθμό» συντείνουν στο χαρακτηρισμό του συγκεκριμένου φορέα ως ένωσης επιχειρήσεων⁵⁰. Δύναται επίσης να χαρακτηριστεί ο φορέας ως ένωση επιχειρήσεων, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η συγκεκριμένη απόφαση ή κανονισμός του φορέα «δεν έχει άμεση επιρροή στην οικονομική δραστηριότητα» των μελών της Ένωσης/επαγγελματικού συλλόγου, αλλά απλώς «είναι ικανή να εμποδίσει, να περιορίσει ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, όχι μόνο στην αγορά στην οποία τα μέλη επαγγελματικού συλλόγου ασκούν τις δραστηριότητές τους, αλλά και σε άλλη αγορά στην οποία ο εν λόγω σύλλογος ασκεί οικονομική δραστηριότητα»⁵¹.

Ο συνδικαλιστικός χαρακτήρας ενός σωματείου δεν μεταβάλλει τη θεώρηση αυτού ως ένωσης επιχειρήσεων για τους σκοπούς του δικαίου ανταγωνισμού, καθότι ο συνδικαλιστικός χαρακτήρας δεν αναιρεί την αντι-ανταγωνιστική δράση της ένωσης επιχειρήσεων ούτε η συνδικαλιστική της δραστηριότητα παρέχει σε αυτή το δικαίωμα να παραβιάζει τις διατάξεις περί ανταγωνισμού. Σύμφωνα με τη νομολογία της Επιτροπής Ανταγωνισμού, σωματεία και σύλλογοι με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση και προώθηση των επαγγελματικών συμφερόντων των μελών τους θεωρήθηκαν ενώσεις επιχειρήσεων⁵². Συνεπώς, είναι απαραίτητο για την ΕΑ να εξακριβώσει σε κάθε περίπτωση εάν κατά την άσκηση της λεγόμενης κανονιστικής αρμοδιότητας, η διοίκηση του νομικού προσώπου του δημοσίου φορέα έχει τηρήσει κριτήρια δημοσίου συμφέροντος, τα οποία είναι προκαθορισμένα από τη νομοθεσία και υπόκειται σε ουσιαστικό έλεγχο από το κράτος σχετικά με την άσκηση αυτής της αρμοδιότητας, ώστε να ορίσει εάν η συγκεκριμένη πρακτική πράγματι εμπίπτει σε πεδίο κανονιστικής αρμοδιότητας που ασκείται κατά κανόνα⁵³. Δεν μπορεί να υπάρξει αποκλεισμός *en bloc* της εφαρμογής κανόνων ανταγωνισμού, λόγω της φερόμενης κανονιστικής αρμοδιότητας ενός επαγγελματικού φορέα ή σωματείου, πριν την εξέταση της φύσης του ως πιθανής ένωσης επιχειρήσεων, από την ΕΑ, αλλά και του τρόπου άσκησης της κανονιστικής αυτής αρμοδιότητας.

⁵⁰ Βλ. Απόφαση ΔΕΕ, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-184/13 έως C-187/13, C-194/13, C-195/13 και C-208/13, API – Anonima Petroli Italiana SpA and Others v Ministero delle Infrastrutture e dei Trasporti and Others, ECLI:EU:C:2014:2147, σκ. 41.

⁵¹ ΔΕΕ Απόφαση C-1/12, *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas v Autoridade da Concorrência*, ECLI:EU:C:2013:127, σκ. 45.

⁵² Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις ΕΑ 571/2013, σκ. 95, για τους συλλόγους των σχολών υποψηφίων οδηγών; ΕΑ 554/2012 για τους συλλόγους φροντιστηρίων ξένων γλωσσών; ΕΑ 722/2020 για έναν φαρμακευτικό σύλλογο. Βλ. και την απόφαση ΔΕΕ, C-309/99, ό.π., σκ. 59: «Συναφώς, το γεγονός ότι το Γενικό Συμβούλιο είναι επιφορτισμένο, βάσει του άρθρου 26 του *Advocatenwet*, με την προώθηση των δικαιωμάτων αυτών καθεαυτού και των συμφερόντων των δικηγόρων δεν μπορεί να αποκλείσει *a priori* τον επαγγελματικό αυτό φορέα από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου [101 ΣΛΕΕ], ακόμη κι όταν ασκεί τη ρυθμιστική της ασκήσεως του δικηγορικού επαγγέλματος λειτουργία του». Βλ. και ΠΕΕ συνεκδ. T-217/03 και T-245/03, ό.π., σκ. 58, όπου αναφέρεται ότι: «[...] το γεγονός ότι οι προσφεύγουσες έχουν τη μορφή επαγγελματικών συνδικαλιστικών οργανώσεων κατά την έννοια του γαλλικού εργατικού κώδικα ουδόλως επηρεάζει την ιδιότητά τους ως ενώσεων επιχειρήσεων (αιτιολογικές σκέψεις 110 και 111 της προσβαλλομένης αποφάσεως), ότι η συνδικαλιστική δραστηριότητά τους δεν τους παρέχει το δικαίωμα να παραβαίνουν τους κανόνες ανταγωνισμού και ότι σε παρόμοιες οργανώσεις έχουν επιβληθεί κυρώσεις από το γαλλικό Συμβούλιο Ανταγωνισμού (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 112 έως 114 της προσβαλλομένης αποφάσεως) [...]». Βλ. επίσης, ΠΕΕ, Υπόθ. T-23/09, *CNOP & CCG v Commission* [2010] ECR II-5291 (για φαρμακοποιούς). Οι προαναφερόμενες αρχές εφαρμόζονται κατά αναλογία και στη ερμηνεία και εφαρμογή της έννοιας «ένωσης επιχειρήσεων» του άρθρου 1 του ν. 3959/2011: βλ. ΕΑ 722/2020, σκ. 303.

⁵³ Βλ. ενδεικτικά ΔΕΕ Απόφαση συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C 427/16 και C 428/16, «*Chez Elektro Bulgaria*» AD, ECLI:EU:C:2017:890, σκ. 49 (απουσία διατάξεων ικανών να διασφαλίσουν ότι το ανώτατο δικηγορικό συμβούλιο συμπεριφερόταν ως φορέας δημόσιας εξουσίας που ενεργεί προς το γενικό συμφέρον, «υπό τον ουσιαστικό κρατικό έλεγχο και επιφυλασσομένης στο κράτος της εξουσίας λήψεως αποφάσεων σε τελευταίο βαθμό, επαγγελματική οργάνωση όπως το ανώτατο δικηγορικό συμβούλιο πρέπει να θεωρείται ένωση επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, όταν εκδίδει τους κανονισμούς που καθορίζουν τις ελάχιστες δικηγορικές αμοιβές»).

36

Τι συνιστά «απόφαση ένωσης επιχειρήσεων» υπό το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού:

Σκοπός της έννοιας «αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων» είναι να μη διαφεύγουν οι επιχειρήσεις από τους κανόνες ανταγωνισμού λόγω του τρόπου με τον οποίο συντονίζουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά. Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της αρχής αυτής, στο άρθρο 1 του νόμου περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού (ή/ και 101 ΣΛΕΕ) εμπίπτουν όχι μόνον οι άμεσοι τρόποι συντονισμού των συμπεριφορών μεταξύ επιχειρήσεων (οι συμφωνίες και οι εναρμονισμένες πρακτικές), αλλά και οι θεσμοποιημένες μορφές συνεργασίας, δηλαδή οι καταστάσεις όπου οι επιχειρηματίες ενεργούν μέσω συλλογικής οντότητας ή κοινού οργάνου. Η ύπαρξη κοινότητας συμφερόντων ή κοινού συμφέροντος αποτελεί κρίσιμο στοιχείο προκειμένου να εκτιμηθεί αν υφίσταται απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων κατά την έννοια της ανωτέρω διάταξης⁵⁴.

37

Με βάση τους εθνικούς και ενωσιακούς κανόνες ανταγωνισμού, «απόφαση» είναι κάθε έκφραση βούλησης της ένωσης με οποιαδήποτε μορφή, όπως μέσω κανονισμών, ρητρών καταστατικού, οδηγιών, εγκυκλίων, απλών συστάσεων, εφόσον έχουν καταρχήν χαρακτήρα υποχρεωτικό για τα μέλη και/ ή προβλέπονται κυρώσεις σε περίπτωση μη εφαρμογής τους.

38

Θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ του καταστατικού ή της πράξης σύστασης της ένωσης, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως «συμφωνία» μεταξύ επιχειρήσεων, των ιδρυτικών μελών της ένωσης, ιδίως εάν οι στόχοι της ένωσης, όπως έχουν συμφωνηθεί από τα ιδρυτικά μέλη είναι αντι-ανταγωνιστικά⁵⁵ και οποιασδήποτε απόφασης, σύστασης⁵⁶, προφορική προτροπή ή άλλη δραστηριότητα της ένωσης, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως απόφαση ένωσης επιχειρήσεων.

39

Η σχέση της ένωσης επιχειρήσεων με τρίτα μέρη είναι πιθανό να θεωρηθεί συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων για τους σκοπούς και του άρθρου 1 ν. 3959/2011 ή/και άρθρο 101 ΣΛΕΕ. Η εσωτερική σχέση μεταξύ των επιχειρήσεων που αποτελούν την ένωση είναι πιθανό να θεωρηθεί ως απόφαση της ένωσης αυτής, αν και αυτό θα εξαρτηθεί από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης. Άλλες δραστηριότητες ένωσης επιχειρήσεων μπορεί επίσης να εμπίπτουν στο άρθρο 1 ν. 3959/2011 ή/ και άρθρο 101 ΣΛΕΕ, είτε ως απόφαση είτε επειδή αποτελούν συμφωνίες (ή και τα δύο), και αυτό θα εξαρτηθεί επίσης από τις περιστάσεις της υπόθεσης. Είναι, ωστόσο, δυνατό ο σύλλογος να θεωρηθεί υπεύθυνος, μαζί με τα μέλη του, εάν έχει χωριστό ρόλο στην εισήγηση, την ενορχήστρωση ή την εφαρμογή μιας παράνομης συμπεριφοράς. Ωστόσο, εάν η ένωση δεν γνωρίζει την παράνομη συμπεριφορά των μελών της, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνη και η εν λόγω παράνομη δραστηριότητα δεν αποτελεί απόφαση ένωσης επιχειρήσεων⁵⁷.

⁵⁴ Βλ. ενδεικτικά απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 24.5.2012, υποθ. T 111/08 (Mastercard) και την εκεί αναφερόμενη νομολογία, επικυρωθείσα από την απόφαση ΔΕΕ της 11.9.2014, υποθ. C 382/12.

⁵⁵ Υπόθεση C- 137/ 95, SPO κατά Επιτροπής Συλλ. 1996, σ. I- 1611.

⁵⁶ Δεν είναι απαραίτητο οι επιχειρήσεις μέλη του σωματείου να έχουν συμμορφωθεί πλήρως με αυτές: βλ. υπόθεση C- 96/ 82, IAZ International Belgium NV v Commission [1983] ECR 3369. Τεκμαίρεται ότι τα μέλη της ένωσης έχουν συμφωνήσει να εξουσιοδοτήσουν την ένωση να αναλάβει υποχρεώσεις για λογαριασμό τους: βλ. Fedetab (Cases IV/ 28.852 and IV/ 29.127) Commission Decision 78/ 670/ EEC [1978] OJ L 224/ 29

⁵⁷ Για παράδειγμα, οι συναντήσεις των ενώσεων χρησιμοποιούνται συχνά από τους καρτελιστές ως μέσο για να συναντώνται χωριστά και να οργανώνουν τις αντι-ανταγωνιστικές δραστηριότητές τους. Αυτές οι παράνομες δραστηριότητες θα πρέπει να θεωρούνται συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική και όχι απόφαση ένωσης επιχειρήσεων.

40

Η απλή σύσταση αποτελεί παράβαση;

Η απαγόρευση του άρθρου 1 ν. 3959/2011 και του άρθρου 101 ΣΛΕΕ εφαρμόζεται και σε περιπτώσεις που η απόφαση μιας ένωσης επιχειρήσεων έχει το χαρακτήρα απλής σύστασης χωρίς δεσμευτικότητα, εφόσον αντανάκλα τη συλλογική βούληση των μελών της να συντονίσουν τη δράση τους σε μία συγκεκριμένη αγορά και εφόσον η συμμόρφωση των μελών με την εν λόγω απόφαση είναι ικανή να επιφέρει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό στη σχετική αγορά. Στην περίπτωση αυτή δεν απαιτείται η σύσταση να οδηγεί σε ομοιόμορφη συμπεριφορά μεταξύ των μελών της ένωσης.

41

Επί παραδείγματι, οι συστάσεις μη δεσμευτικού χαρακτήρα ένωσης επιχειρήσεων προς τα μέλη της αναφορικά με τον καθορισμό τιμών εκ μέρους τους για την παροχή υπηρεσιών απαγορεύονται, ακόμη και αν δεν τηρούνται εξ ολοκλήρου, στο βαθμό που επιτρέπουν στα μέλη της ένωσης επιχειρήσεων να αναγνωρίζουν την τιμολογιακή πολιτική των ανταγωνιστών τους.

42

Επομένως, οι ενώσεις επιχειρήσεων και οι εκπρόσωποί τους πρέπει να γνωρίζουν ότι τα μηνύματα που δίνουν με τη μορφή συστάσεων (για παράδειγμα, δηλώσεις προθέσεων στον τύπο) μπορεί να αντιβαίνουν στη νομοθεσία περί ανταγωνισμού, εάν οδηγούν σε εναρμόνιση της συμπεριφοράς των μελών τους και άλλων μερών, κατά τρόπο που να επηρεάζει την ομαλή λειτουργία της αγοράς⁵⁸.

43

Σημειώνεται σχετικά ότι στην έννοια της απόφασης ένωσης επιχειρήσεων περιλαμβάνονται, πέραν των μη δεσμευτικών συστάσεων, και υποδείξεις και λοιπές πρακτικές, με τις οποίες οι ενώσεις παρακινούν τα μέλη τους να ακολουθήσουν ορισμένη συμπεριφορά στο ζήτημα του προσδιορισμού των αμοιβών τους, εφόσον οι πρακτικές αυτές αποτελούν τη συνεπή έκφραση της βούλησης της ένωσης επιχειρήσεων να συντονίσει τη συμπεριφορά των μελών της.

44

Περαιτέρω, ακόμη και ο κώδικας δεοντολογίας που υιοθετεί μία επαγγελματική ένωση, και ο οποίος προβλέπει ως κριτήρια καθορισμού των αμοιβών ενός επαγγελματία την αξιοπρέπεια του επαγγέλματος καθώς και την ποιότητα και το μέγεθος της παρεχόμενης υπηρεσίας, χωρίς ωστόσο να εκπληρώνει κάποια κοινωνική αποστολή στηριζόμενη στην αρχή της αλληλεγγύης ούτε να κάνει χρήση προνομίων που συνιστούν τυπικά γνωρίσματα της δημοσίας εξουσίας, εμπίπτει στην έννοια της «απόφασης ένωσης επιχειρήσεων» εφόσον έχει δεσμευτικό χαρακτήρα και προβλέπει τη δυνατότητα επιβολής κυρώσεων εις βάρος των μελών της ένωσης σε περίπτωση μη τηρήσεώς του⁵⁹.

45

Μπορεί μία απόφαση ένωσης επιχειρήσεων να επισύρει νομικές κυρώσεις;

Βεβαίως αν διαπιστώνονται μία ή και περισσότερες αντι-ανταγωνιστικές συμπεριφορές.

⁵⁸ Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις ΔΕΚ της 29.10.1980, υποθ. 209/78 έως 215/78 και 218/78, της 8.11.1983, υποθ. 96 έως 102, 104, 105, 108 και 110/82, της 27.1.1987, υποθ. 45/85.

⁵⁹ Βλ. απόφαση ΔΕΕ της 18.7.2013, υποθ. C-136/12,

46

Ο χαρακτηρισμός της απόφασης μιας ένωσης επιχειρήσεων ως αντι-ανταγωνιστικής δεν εξαρτάται από τον τρόπο λήψης της ή την εφαρμογή της, αλλά από την ικανότητά της να περιορίσει τον ανταγωνισμό, οπότε και απαγορεύεται βάσει του νόμου περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού και των άρθρων της ΣΛΕΕ.

47

Τι πρέπει να γνωρίζει μια ένωση για την αποφυγή ενδεχόμενης εμπλοκής της σε αντί-ανταγωνιστικές πρακτικές;

Ότι οι αποφάσεις της υπό την έννοια που προπαρατέθηκε μπορεί να εγείρουν ζητήματα νόθευσης του ανταγωνισμού στην αγορά.

A. Αποφάσεις και συστάσεις περί τιμών, κατανομής αγορών και άλλων όρων συναλλαγής

48

Ιδιαίτερως προβληματικές από άποψη ενδεχόμενης στρέβλωσης του ανταγωνισμού είναι οι αποφάσεις και συστάσεις ενώσεων επιχειρήσεων που επηρεάζουν βασικές πτυχές της εμπορικής δραστηριότητας και απευθύνονται στις επιχειρήσεις - μέλη τους ή σε άλλους συμμετέχοντες στην αγορά.

49

Σε μια ανταγωνιστική αγορά, οι επιχειρήσεις πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να καθορίζουν αυτόνομα την εμπορική και τιμολογιακή πολιτική τους. Συνεπώς, οι ενώσεις επιχειρήσεων οφείλουν να απέχουν από οποιαδήποτε λήψη απόφασης ή διατύπωση σύστασης που μπορεί να περιορίζει ή να εξαλείφει την αυτονομία της δράσης των μελών τους.

50

Στο πλαίσιο αυτό, όταν μία ένωση προβαίνει σε ανακοινώσεις ικανές να επηρεάσουν τις ενέργειες των επιχειρήσεων σε σχέση με τιμές, πωλήσεις, συμβατικούς όρους και προϋποθέσεις και, γενικά, με οποιαδήποτε άλλη εμπορική παράμετρο που θα μπορούσε να οδηγήσει στην υιοθέτηση συγκεκριμένης επιχειρηματικής συμπεριφοράς, πρέπει να γνωρίζει ότι οι πράξεις αυτές ενδέχεται να διερευνηθούν από τις αρχές ανταγωνισμού, ώστε να αξιολογηθεί ο ενδεχόμενος περιορισμός του ανταγωνισμού.

51

Οι σχετικές συστάσεις μπορούν να απευθύνονται με διάφορους τρόπους: μέσω εγκυκλίων, επιστολών, ανακοινώσεων, δελτίων τύπου, ιστοσελίδων ή δηλώσεων εκτελεστικών στελεχών. Επίσης, μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές: ρητή ανακοίνωση τιμών, ανακοίνωση της αύξησης τιμών που έχουν αναγγείλει άλλες εταιρίες ή κλάδοι, προτροπή για μετακύλιση ενδεχόμενης αύξησης του κόστους στους καταναλωτές. Σημειώνεται ότι η χρήση λιγότερο ευδιάκριτων μηχανισμών δεν αναιρεί τον περιοριστικό χαρακτήρα της απόφασης – σύστασης, εφόσον το μήνυμα μπορεί να οδηγήσει σε εναρμόνιση της συμπεριφοράς των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων.

Παράδειγμα

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωσε ότι ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Επανδρωμένων Υπηρεσιών Ασφαλείας («ΣΕΕΥΑ») μέσω των Κλαδικών Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας των ετών 2009 και 2010 αποσκοπούσε στον καθορισμό της τιμής των παρεχόμενων υπηρεσιών ασφαλείας, ρυθμίζοντας το κέρδος των εργοδοτικών επιχειρήσεων-μελών του και προκαλώντας στρέβλωση του ανταγωνισμού επί των τιμών στην αγορά των διαγωνισμών παροχής υπηρεσιών φύλαξης.

Πηγή: Απόφαση ΕΑ 731/2021

Παράδειγμα

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωσε ότι ο Φαρμακευτικός Σύλλογος Καρδίτσας υιοθέτησε συντονισμένη τακτική σε βάρους του φαρμακείου της καταγγέλλουσας μέσω λήψης αποφάσεων που έβαιναν πέραν των αρμοδιοτήτων του, μέσω επιβολής εξοντωτικού προστίμου από το Πειθαρχικό του Συμβούλιο, μέσω δημοσιευμάτων στις εφημερίδες και στο διαδίκτυο, συνεντεύξεων και αποστολής μηνυμάτων, υποβολής μηνύσεων, αλλαγής ωραρίου εφημεριών και άρνησης να περιλάβει την καταγγέλλουσα στον πίνακα εφημεριών κατά το διευρυμένο ωράριο. Οι ενέργειες αυτές του Συλλόγου σκοπό είχαν να αποτραπεί η λειτουργία του φαρμακείου της καταγγέλλουσας κατά το ισχύον τότε διευρυμένο ωράριο.

Πηγή: Απόφαση ΕΑ 722/2020

Παράδειγμα

Μετά από αυτεπάγγελτη έρευνα της Επιτροπής Ανταγωνισμού στην αγορά παροχής υπηρεσιών ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων και έργων διαπιστώθηκε ότι η δευτεροβάθμια Ομοσπονδία Ηλεκτρολόγων, καθώς και 11 συνολικά κατά τόπους πρωτοβάθμιοι Σύνδεσμοι έλαβαν μέρος σε απαγορευμένες οριζόντιες συμπράξεις, ιδίως όσον αφορά στην τιμολογιακή εναρμόνιση και, ειδικότερα, τον καθορισμό κατά περίπτωση ελάχιστης ή ενιαίας αμοιβής για σειρά ηλεκτρολογικών εργασιών, υπό το συντονισμό της Ομοσπονδίας τους μέσω και των Περιφερειακών Κλιμακίων. Η εν λόγω οριζόντια σύμπραξη υλοποιήθηκε, κυρίως, μέσω καταστατικών διατάξεων ή διατάξεων του Κώδικα Δεοντολογίας των Ενώσεων, μέσω ενεργειών και αποφάσεων των εμπλεκόμενων μερών, μέσω υιοθέτησης μηχανισμών είσπραξης και τήρησης των ελάχιστων ή ενιαίων αμοιβών, διανομής των αμοιβολογίων μεταξύ του Συνδέσμου και των ηλεκτρολόγων μελών τους, εφαρμογής τιμοκαταλόγων, παρακολούθησης της συμμόρφωσης των μελών με την απόφαση της ένωσης επιχειρήσεων.

Πηγή: Αποφάσεις ΕΑ 670 & 675/2018

Παράδειγμα

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωσε ότι ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τεχνικών Εταιρειών (στο εξής «ΣΑΤΕ»), ο Σύνδεσμος Τεχνικών Εταιρειών Ανωτέρων Τάξεων (στο εξής «ΣΤΕΑΤ») καθώς και 17 εργοληπτικές εταιρίες παραβίασαν τα άρθρα 1 του ν. 3959/2011/ του ν.703/1977 και 101 ΣΛΕΕ/ 81, 85 ΣυνθΕΚ, με την συμμετοχή τους σε οριζόντιες συμπράξεις για την κατανομή αγορών και τη νόθευση διαγωνισμών δημοσίων έργων. Ειδικότερα, οι ΣΑΤΕ και ΣΤΕΑΤ διαδραμάτισαν ρόλο διευκολυντικό στην παράβαση με ποικίλους τρόπους: παρέχοντας γραφεία για συναντήσεις στα μέλη τους προκειμένου οι τελευταίες να συντονίσουν τη δράση τους, ασκώντας εποπτεία ως προς της τήρηση των εκάστοτε συμφωνηθέντων, επιλέγοντας ενίοτε των προσυμφωνηθέντα ανάδοχο· επιλύοντας διαφορές μεταξύ των συμπραττουσών εταιριών.

Πηγή: Απόφαση ΕΑ 647/2017

Παράδειγμα

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωσε ομόφωνα ότι η Ένωση Οδοντοτεχνιτών Κρήτης παραβίασε το άρθρο 1 του ν. 703/1977, όπως ίσχυε (πλέον άρθρο 1 του ν. 3959/2011), καθώς υιοθέτησε αποφάσεις με σκοπό τον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό κατώτατων αμοιβών των μελών της, μέσω (α) σχετικής ρήτρας στο καταστατικό της Ένωσης για το διάστημα από το 1988 έως το χρόνο έκδοσης της απόφασης και (β) της έκδοσης και κοινοποίησης στα μέλη της τιμοκαταλόγων με κατώτατες αμοιβές για το διάστημα από το 2001 έως το 2010.

Πηγή: Απόφαση ΕΑ 591/2014

Παράδειγμα

Κατόπιν προδικαστικού ερωτήματος του ιταλικού Συμβουλίου της Επικρατείας, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απεφάνθη ότι ο δεσμευτικός χαρακτήρας του κώδικα δεοντολογίας του επαγγελματικού συλλόγου των γεωλόγων, καθώς και η δυνατότητα επιβολής κυρώσεων εις βάρος τους σε περίπτωση μη τηρήσεως του εν λόγω κώδικα επιβάλλει το συμπέρασμα ότι οι κανόνες που περιλαμβάνει ο κώδικας πρέπει να θεωρηθούν ως απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 101 ΣΛΕΕ. Κανόνες όπως οι προβλεπόμενοι από τον κώδικα δεοντολογίας, οι οποίοι προβλέπουν ως κριτήριο καθορισμού των αμοιβών των γεωλόγων, εκτός από την ποιότητα και το μέγεθος της παρεχόμενης υπηρεσίας, την αξιοπρέπεια του επαγγέλματος, συνιστούν απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων υπό την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ η οποία είναι δυνατό να περιορίσει τον ανταγωνισμό εντός της εσωτερικής αγοράς. Υπό προϋποθέσεις, οι κανόνες του ιδίου κώδικα, και δη εκείνοι που προβλέπουν το σχετικό με την αξιοπρέπεια του επαγγέλματος κριτήριο, μπορούν να θεωρηθούν αναγκαίοι για την επιδίωξη θεμιτού σκοπού ο οποίος συνδέεται με τις εγγυήσεις τις παρεχόμενες στους τελικούς αποδέκτες των υπηρεσιών των γεωλόγων, λαμβανομένου υπόψη ειδικότερα ότι το εν λόγω κριτήριο προστίθεται σε άλλα κριτήρια καθορισμού των αμοιβών που συνδέονται στενά με την ποιότητα της εργασίας των εν λόγω γεωλόγων, όπως τον όγκο και τη δυσκολία της εργασίας, τις τεχνικές γνώσεις και τις προβλεπόμενες υποχρεώσεις.

Πηγή: Απόφαση ΔΕΕ C-136/12, *Consiglio nazionale dei geologi κατά Autorità garante della concorrenza e del mercato*, και *Autorità garante della concorrenza e del mercato κατά Consiglio nazionale dei geologi* (18.07.2013)

Παράδειγμα

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έκρινε ότι ορισμένες επαγγελματικές ενώσεις και μεμονωμένες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν στην αγορά των σχολών οδηγών σε όλη την Ελλάδα εφήρμοσαν συμπαιγνιακές πρακτικές, ιδίως καθορισμού τιμών και, περιστασιακά, περιορισμού διάθεσης της παροχής των σχετικών υπηρεσιών, κατά παράβαση του άρθρου 1 του νόμου περί Προστασίας του Ανταγωνισμού. Επιπλέον, η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωσε τη συμμετοχή στην παράβαση Ελεύθερου από τη ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΑΜΙΑΣ, ως επιχείρησης που διευκόλυνε τις παραπάνω αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές.

Πηγή: Απόφαση ΕΑ 571/2013

Παράδειγμα

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έκρινε ότι ορισμένοι σύλλογοι ιδιοκτητών κέντρων ξένων γλωσσών που δραστηριοποιούνται στις περιοχές της Αττικής, της Βόρειας Ελλάδας και της Κρήτης με σειρά αποφάσεων/συστάσεων των καταστατικών τους οργάνων ή/και σχετικές ρυθμίσεις στα καταστατικά, στους κανονισμούς δεοντολογίας και σε άλλα εσωτερικά τους έγγραφα, για χρονικό διάστημα άνω της δεκαετίας – συντόνιζαν τα διδάκτρα που χρέωναν τα μέλη τους (π.χ. ελάχιστη τιμή διδάκτρων, περιορισμοί στη χορήγηση εκπτώσεων) ή/και συντόνιζαν άλλες σημαντικές παραμέτρους της εμπορικής δραστηριότητάς τους (π.χ. ρήτρες μη ανταγωνισμού, ρήτρες περί της συμμετοχής ή μη σπουδαστών σε εξετάσεις γλωσσομάθειας, υπέρμετροι περιορισμοί στη διαφημιστική δραστηριότητα), κατά περίπτωση.

Πηγή: Απόφαση ΕΑ 554/2012

Παράδειγμα

Μετά από αυτεπάγγελτη έρευνα της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού στην αγορά παροχής μεσιτείας αστικών συμβάσεων, η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωσε ότι οι Σύλλογοι Μεσιτών Αστικών Συμβάσεων: διαφόρων περιοχών της χώρας, παραβίασαν την εθνική και την ευρωπαϊκή νομοθεσία περί ανταγωνισμού, καθώς είχαν προχωρήσει σε (κατά περίπτωση) άμεσο ή έμμεσο ορισμό κατώτατων αμοιβών, ορίζοντας ρητά στο Καταστατικό ή σε άλλα έγγραφά τους ποσοστό 2% επί της αξίας του ακινήτου, ως ελάχιστη αμοιβή παροχής μεσιτικών υπηρεσιών, και προβαίνοντας σε συστάσεις και οδηγίες προς τα μέλη τους για παγίωση πρακτικής για αξίωση ως κατώτατης μεσιτικής αμοιβής ποσοτού 2% ή και απαγορεύοντας τη διαφήμιση για τη λήψη μειωμένης (κάτω του 2%) ή μηδενικής αμοιβής.

Πηγή: Απόφαση ΕΑ 518/VI/2011

Παράδειγμα

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έκρινε ότι το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ) υπέπεσε σε παράβαση της εθνικής και της ευρωπαϊκής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού καθώς, με αποφάσεις της Διοικούσας Επιτροπής του, υποκατέστησε χωρίς σχετική νομοθετική εξουσιοδότηση την Πολιτεία και υιοθέτησε ελάχιστο κόστος κατασκευής έργων για τον υπολογισμό των αμοιβών των μηχανικών – μελών του, αποβλέποντας και οδηγώντας στην αύξηση των αμοιβών αυτών. Η τήρηση των συγκεκριμένων αποφάσεων εξασφαλιζόταν μέσω του μηχανογραφικού συστήματος που είχε αναπτύξει το ΤΕΕ για τον υπολογισμό των αμοιβών των μηχανικών, του οποίου η απόδειξη ήταν απαραίτητη για την καταβολή της σχετικής πληρωμής από τους εργοδότες και την αδειοδότηση του έργου. Για τη συγκεκριμένη συμπεριφορά, η Επιτροπή Ανταγωνισμού επέβαλε στο ΤΕΕ χρηματικό πρόστιμο, καθώς και την υποχρέωση λήψης συγκεκριμένων μέτρων αναφορικά με: α) την ενημέρωση των μελών του και του κοινού σχετικά με τη διαπιστωθείσα παράβαση και β) την αναπροσαρμογή του μηχανογραφικού συστήματος υπολογισμού των αμοιβών των μηχανικών κατά τρόπο σύμφωνο με το γράμμα και πνεύμα της Απόφασης,

Πηγή: Απόφαση ΕΑ 512/VI/2010

Παράδειγμα

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωσε ότι Οδοντιατρικοί Σύλλογοι της Χώρας παραβίασαν το εθνικό δίκαιο του ανταγωνισμού, καθώς με τις αποφάσεις που λάμβαναν σε τακτική βάση και με τις οποίες προσδιόριζαν (αύξαναν τα) κατώτατα όρια αμοιβής για τις οδοντιατρικές πράξεις και υπηρεσίες των μελών τους, στόχευαν και επετύγχαναν να περιορίσουν τον ανταγωνισμό στην οικεία αγορά παροχής οδοντιατρικών υπηρεσιών. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωσε αντίστοιχη παράβαση και εκ μέρους της Ελληνικής Οδοντιατρικής Ομοσπονδίας, η οποία αποτελεί το κεντρικό συντονιστικό όργανο και την εποπτεύουσα οργάνωση όλων των Οδοντιάτρων και των Οδοντιατρικών Συλλόγων της χώρας και η οποία, όπως διαπιστώθηκε, συνεπικουρούσε και κατηύθυνε τους κατά τόπους Οδοντιατρικούς Συλλόγους της χώρας στις εν λόγω αποφάσεις.

Πηγή: Απόφαση ΕΑ 292/IV/2005

Παράδειγμα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο στην Ένωση Βέλγων Αρχιτεκτόνων για παράβαση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, μέσω της θέσπισης προτεινόμενης κλίμακας ελάχιστων αμοιβών, οι οποίες ορίζονταν ως ποσοστό της αξίας των εργασιών που πραγματοποιούνταν από τους αρχιτέκτονες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι η συγκεκριμένη κλίμακα αποσκοπούσε στο συντονισμό της τιμολογιακής πολιτικής των αρχιτεκτόνων στο Βέλγιο και δεν ήταν απαραίτητη για την ορθή άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος.

Πηγή: Απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Υπόθεση COMP/38549 *Barême d' Honoraires de l' Ordre des Architectes Belges*, 24.06.2004)

Παράδειγμα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέβαλε πρόστιμα σε 6 γαλλικές ομοσπονδίες που σχετίζονται με τον κλάδο του βοείου κρέατος (τέσσερις ομοσπονδίες εκτροφένων - γεωργών και δύο ομοσπονδίες σφαγένων), οι οποίες προέβησαν σε συμφωνία καθορισμού ελάχιστης τιμής αγοράς ορισμένων κατηγοριών βοοειδών και στην αναστολή των εισαγωγών βοείου κρέατος στη Γαλλία. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το γεγονός ότι οι ομοσπονδίες σφαγένων εισήλθαν στη συμφωνία κατόπιν απειλών εκ μέρους ορισμένων από τις καταδικασθείσες ομοσπονδίες εκτροφένων - γεωργών ελήφθη υπόψη ως επιβαρυντική περίσταση κατά των τελευταίων, ενώ μεταξύ των ελαφρυντικών στοιχείων για τις ομοσπονδίες των σφαγένων ελήφθη υπόψη η παρέμβαση του Γάλλου Υπουργού Γεωργίας υπέρ της σύναψης μιας τέτοιας συμφωνίας.

Πηγή: Απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2003/600/EK (02.04.2003)

Παράδειγμα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέβαλε πρόστιμα, μετά από τη διαπίστωση ότι 42 επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων παραγωγής τσιμέντου κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προέβησαν σε συμφωνία κατανομής αγορών, ορίζοντας ότι ο κάθε ανταγωνιστής θα μπορούσε να πωλεί τσιμέντο μόνο στην οικεία αγορά (αγορά της χώρας του), ενώ, σε περίπτωση πωλήσεων σε άλλη χώρα, θα έπρεπε να τηρεί προκαθορισμένους όρους, ώστε να μη διαταραχθεί το επίπεδο των τιμών στην αγορά της άλλης χώρας. Η συμφωνία συμπληρωνόταν από ένα σύστημα διοχέτευσης της πλεονάζουσας παραγωγής σε χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνονταν η προστασία των εγχώριων αγορών και η ρύθμιση των πωλήσεων από τη μια χώρα στην άλλη.

Πηγή: Απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής 94/815/EK (30.11.1994)

FREE MARKET

B. Αποκλεισμός προμηθευτών / πελατών / ανταγωνιστών

52

Μία από τις σοβαρότερες παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού που μπορεί να διαπράξει ένωση επιχειρήσεων είναι ο αποκλεισμός συμμετέχοντος στην αγορά, είτε αυτός είναι προμηθευτής είτε πελάτης είτε ανταγωνιστής.

53

Ο αποκλεισμός μπορεί να λαμβάνει διάφορες μορφές, αν και στο πλαίσιο μιας ένωσης επιχειρήσεων κατά κανόνα συνίσταται στη συντονισμένη ενέργεια των επιχειρήσεων - μελών της ένωσης, με σκοπό να βλάψουν άμεσα άλλο φορέα ή φορείς, με τον οποίο διατηρούν κάποια μορφή επιχειρηματικής σχέσης, ιδίως να εμποδίσουν την είσοδο ή την επέκταση στην αγορά.

54

Αυτή η βλάβη του δικαιώματος άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας του υφιστάμενου τον αποκλεισμό αντιβαίνει στο άρθρο 1 του νόμου περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού και δεν δικαιολογείται σε καμία περίπτωση. Η επίκληση δικαιολόγησης συγκεκριμένης ενέργειας αποκλεισμού ως αντίδρασης σε παράνομες πράξεις του υφιστάμενου τον αποκλεισμό δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή. Ο ενδεδειγμένος τρόπος αντίδρασης σε ενδεχόμενη παράνομη – αντί-ανταγωνιστική συμπεριφορά είναι η υποβολή καταγγελίας ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού, με σκοπό τη δίωξη τυχόν παράβασης και όχι η διάπραξη μιας επιπλέον πράξης που αντιβαίνει στο δίκαιο του ανταγωνισμού.

Παράδειγμα

Κατόπιν εκκρεμούς προδικαστικού ερωτήματος ισπανικού δικαστηρίου, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλείται να αποφανθεί εάν τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ απαγορεύουν στην FIFA και στην UEFA να προβλέπουν στο καταστατικό τους (καθώς και στο καταστατικό των συλλόγων μελών και των εθνικών πρωταθλημάτων) την απαίτηση να παράσχουν οι οντότητες αυτές, οι οποίες έχουν αναλάβει την αποκλειστική αρμοδιότητα για τη διοργάνωση ή την αδειοδότηση διεθνών αγώνων στην Ευρώπη, προηγούμενη άδεια σε τρίτη οντότητα προκειμένου αυτή να μπορέσει να θεσμοθετήσει νέο πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα συλλόγων, όπως το European Super League, ειδικότερα όταν δεν υφίσταται διαδικασία ρυθμιζόμενη βάσει αντικειμενικών και αμερόληπτων κριτηρίων και λαμβανομένης υπόψη της ενδεχόμενης κατάστασης σύγκρουσης συμφερόντων στην οποία τελούν η FIFA και η UEFA.

Πηγή: Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως την οποία υπέβαλε το Juzgado de lo Mercantil no 17 de Madrid (Ισπανία) στις 27 Μαΐου 2021 – European Superleague Company, S.L. κατά Union of European Football Associations (UEFA) και Fédération internationale de football association (FIFA), (Υπόθεση C-333/21)

Παράδειγμα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπίστωσε ότι η συμπεριφορά του γαλλικού Φαρμακευτικού Συλλόγου (Ordre national des pharmaciens, στο εξής ONP) που στόχευε στην επιβολή κατώτατων τιμών στη γαλλική αγορά αναλύσεων κλινικής βιολογίας, καθώς και στην αποτροπή δραστηριοποίησης των ομίλων εργαστηρίων στην εν λόγω αγορά, αντιβαίνει στο άρθρο 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ. Χαρακτηριστικά, ο ONP απειλούσε με επιβολή ποινών τα εργαστήρια-μέλη του που συμβάλλονταν με άλλα εργαστήρια ή νοσηλευτικά ιδρύματα κάνοντας εκπτώσεις που κρίθηκαν από τον ONP ως «υπερβολικές». Παράλληλα, έλαβε πολυάριθμες αποφάσεις με στόχο να εμποδιστούν οι όμιλοι εργαστηρίων να δραστηριοποιηθούν στην αγορά αναλύσεων κλινικής βιολογίας.

Πηγή: Απόφαση ΓΔΕΕ T-90/11, ONP κ.λπ. κατά Επιτροπής (10.12.2014)

Παράδειγμα

Κατόπιν προδικαστικού ερωτήματος πορτογαλικού δικαστηρίου, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απεφάνθη ότι το πορτογαλικό Σώμα Εγκεκριμένων Λογιστών (Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas, στο εξής ΟΤΟC), το οποίο, μεταξύ άλλων, παρέχει υπηρεσίες κατάρτισης στους εγκεκριμένους λογιστές, συνιστά ένωση επιχειρήσεων, ο δε κανονισμός του αναφορικά με την απόκτηση διδακτικών μονάδων (Regulamento da Formação de Créditos), ο οποίος ρύθμιζε και την πρόσβαση των λοιπών επιχειρήσεων που επιδιώκουν την παροχή υπηρεσιών κατάρτισης που εκδόθηκε από τον ΟΤΟC θεωρείται απόφαση ένωσης επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Στο ως άνω πλαίσιο, οι εγκεκριμένοι λογιστές υποχρεούνταν να παρακολουθούν κατάρτιση σύμφωνα με τις λεπτομέρειες που καθορίζει ο εν λόγω κανονισμός, η δε μη τήρηση της υποχρέωσης αυτής εδύνατο επίσης να επισύρει πειθαρχικές κυρώσεις. Οι ρυθμίσεις αυτές θεωρήθηκε ότι εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις εις βάρος των ανταγωνιστών του ΟΤΟC. Στο μετρώ αυτό κρίθηκε ότι παραβιάζουν το άρθρο 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ ως κατ' αποτέλεσμα περιοριστικές του ανταγωνισμού.

Πηγή: Απόφαση ΔΕΕ, C-1/12, Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas κατά Autoridade da Concorrência (28.02.2013)

Παράδειγμα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι κανόνες της Διεθνούς Ένωσης Παγοδρομίας (στο εξής: ISU) που προέβλεπαν την επιβολή κύρωσης ισόβιου αποκλεισμού σε όσους αθλητές συμμετείχαν σε αγώνες μη εγκεκριμένου από την ISU οργανισμού δεν ήταν συμβατοί με τον άρθρο 101 ΣΛΕΕ. Τούτο δε διότι είχαν ως αντικείμενο τον περιορισμό της δυνατότητας των επαγγελματιών παγοδρόμων ταχύτητας να συμμετάσχουν ελεύθερα σε διεθνείς αγώνες που διοργάνωναν τρίτοι και, ως εκ τούτου, στερούσαν τους τρίτους αυτούς διοργανωτές από τις υπηρεσίες των αθλητών που ήταν αναγκαίες για τη διοργάνωση των αγώνων.

Η ISU προσέβαλε την εν λόγω απόφαση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το τελευταίο διαπίστωσε, κατ' αρχάς, ότι η θέση στην οποία βρίσκεται η ISU μπορεί να προκαλέσει σύγκρουση συμφερόντων, επειδή αφενός έχει ρυθμιστική λειτουργία στο πλαίσιο της οποίας χορηγεί έγκριση για αγώνες που διοργανώνονται από τρίτους, αφετέρου διοργανώνει και η ίδια ανάλογους αγώνες. Υποχρεούται, επομένως, να μεριμνά ώστε οι τρίτοι διοργανωτές αγώνων παγοδρομίας ταχύτητας να μην στερούνται αδικαιολόγητα την πρόσβαση στη σχετική αγορά, σε σημείο που να νοθεύεται ο ανταγωνισμός στην αγορά αυτή. Έπειτα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι κανόνες επιλεξιμότητας επί τη βάση των οποίων παρέχεται έγκριση σε αγώνες τρίτων δεν περιλαμβάνουν αρκούντως σαφή, διαφανή και αμερόληπτα κριτήρια, καταλείποντας έτσι ευρύ περιθώριο εκτίμησης στην ISU ως προς τη χορήγηση της έγκρισης. Αναφορικά δε με το σύστημα κυρώσεων για συμμετοχή αθλητών σε μη εγκεκριμένους αγώνες, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι είναι ιδιαίτερα αυστηρό κι ως εκ τούτο δυσανάλογο σε σχέση με το θεμιτό κατά τα άλλα σκοπό που επιδιώκει, δηλαδή την αποφυγή κινδύνου χειραγώγησης των αγώνων.

Η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου έχει προσβληθεί με αναίρεση και προς το παρόν εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πηγή: Απόφαση ΓΔΕΕ, T-93/18, *International Skating Union κατά Επιτροπής* (16.12.2020)

Παράδειγμα

Η Αρχή Ανταγωνισμού της Γερμανίας (Bundeskartellamt) επέβαλε πρόστιμα σε 4 ενώσεις φαρμακοποιών, καθώς και σε συγκεκριμένα φυσικά πρόσωπα - μέλη της διοίκησης των ενώσεων και σε έναν εκδότη, τα οποία με συστάσεις τους, μέσω δηλώσεων και δημοσιευμάτων σε εξειδικευμένο περιοδικό του κλάδου, παρακινούσαν τα μέλη των ενώσεων να παύσουν να αγοράζουν προϊόντα από συγκεκριμένη χονδρεμπορική επιχείρηση. Η σύσταση αυτή αποσκοπούσε στην προστασία των φαρμακοποιών από τον επικείμενο ανταγωνισμό, καθώς η μητρική εταιρία της χονδρεμπορικής επιχείρησης, της οποίας επιχειρήθηκε ο αποκλεισμός, είχε εξαγοράσει πρόσφατα μια επιχείρηση, η οποία λειτουργούσε αλυσίδα φαρμακείων μέσω του συστήματος franchise και αποτελούσε, κατά συνέπεια, έναν ισχυρό δυνητικό ανταγωνιστή των μελών των ενώσεων.

Πηγή: Απόφαση Bundeskartellamt (Υπόθεση B3-124/07, *Geldbußen gegen Apothekerverbände wegen Boykottaufruf*, 02.07.2009)

Γ. Ανταλλαγή πληροφοριών

55

Η ανάληψη εσωτερικών πρωτοβουλιών που αφορούν στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών αποτελεί συνήθη τακτική των ενώσεων επιχειρήσεων. Οι πληροφορίες που λαμβάνονται μέσω αυτής της ανταλλαγής σχετικά με ευαίσθητα εμπορικά στοιχεία επιχειρήσεων μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμες τόσο για τις επιχειρήσεις – μέλη των ενώσεων όσο και για άλλους συμμετέχοντες στην αγορά, καθώς αποτελούν πηγή πολύ σημαντικών στοιχείων, τα οποία επιτρέπουν σε κάθε επιχείρηση την αυτόνομη και ανεξάρτητη χάραξη της εμπορικής πολιτικής της. Η ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο μιας ένωσης επιχειρήσεων μπορεί να παράγει οφέλη από άποψη αποτελεσματικότητας, μέσω της εξοικονόμησης κόστους και της εξασφάλισης της δυνατότητας των επιχειρήσεων να διαμορφώσουν ευκρινέστερη γενική εικόνα για την κατάσταση στην αγορά, ιδίως σε αδιαφανείς και κατακερματισμένες αγορές καθώς και διότι, μεταξύ άλλων, αντιμετωπίζει ενδεχόμενα προβλήματα ασύμμετρης πληροφόρησης. Τα τελευταία έτη έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία κυρίως η κοινοχρησία δεδομένων, η χρήση δεξαμενών διασύνδεσης δεδομένων (data pools) και έχει αναδειχθεί η σημασία της χρήσης τεχνικών ανάλυσης μαζικών δεδομένων και νοημοσύνης των μηχανών για τη λήψη τεκμηριωμένων επιχειρηματικών αποφάσεων.

56

Ωστόσο, η ανταλλαγή πληροφοριών από μια ένωση επιχειρήσεων με βάση τις παρεχόμενες από τα μέλη της πληροφορίες είναι πιθανό να οδηγήσει ή να αποτελέσει μέρος συμφωνίας καθορισμού τιμών, κατανομής αγορών ή ορισμού άλλων όρων συναλλαγών, περίπτωση που απαγορεύεται από το άρθρο 1 του νόμου περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού ή να αποτελέσει μέτρο υποστήριξης ή διευκόλυνσης μιας άλλης αντι-ανταγωνιστικής συμφωνίας, αυξάνοντας τεχνητά την διαφάνεια στην αγορά μεταξύ των ανταγωνιστών. Ακόμα και η απλή συμμετοχή σε μια συνάντηση, κατά την οποία μια επιχείρηση γνωστοποιεί μονομερώς τα τιμολογιακά της σχέδια στους ανταγωνιστές της, είναι πιθανό να υπάγεται στις διατάξεις περί ελεύθερου ανταγωνισμού, ακόμη και ελλείψει ρητής συμφωνίας περί αύξησης των τιμών⁶⁰.

57

Όσο ευρύτερη είναι η πρόσβαση των ανταγωνιστών σε ευαίσθητες και αναλυτικές πληροφορίες, ιδίως μη δημόσιες και εξατομικευμένες (στις οποίες συμπεριλαμβάνονται στοιχεία τιμών μιας επιχείρησης, των προθέσεων της όσον αφορά τις τιμές, αλλά και πληροφορίες που αποτελούν καθοριστικό στοιχείο των τιμών, πωλήσεων, στοιχεία τρέχουσας και της μελλοντικής παραγωγικής ικανότητας κεφαλαιουχικής δαπάνης, διαφημιστικής δαπάνης, κοστολόγησης, πελατολογίου στοιχεία για την τρέχουσα και τη μελλοντική ζήτηση, στοιχεία πωλήσεων, στοιχεία για την τρέχουσα κατάσταση μιας εμπορικής στρατηγικής, τρέχουσας κατάστασης, χαρακτηριστικών μελλοντικών προϊόντων⁶¹), τόσο μεγαλύτερος είναι και ο κίνδυνος στρέβλωσης του ανταγωνισμού στην αγορά, πολύ περισσότερο σε περίπτωση συχνής επικαιροποίησης και ανταλλαγής των πληροφοριών αυτών.

⁶⁰ Βλ. T-Mobile Netherlands κ.λπ., C-8/08, EU:C:2009:343, σκ. 59. Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-202/98, T-204/98 και T-207/98, σκ. 54.

⁶¹ Βλ., για παράδειγμα, T-758/14 RENV, σκ. 70, 85, 96, 98, T-762/14, Philips και Philips France κατά Επιτροπής, σκέψεις 134-136 C-8/08, T-Mobile Netherlands κ.λπ., σκέψη 31.

58

Ωστόσο, ακόμη και αν οι πληροφορίες είναι δημόσια διαθέσιμες, μια πρόσθετη ανταλλαγή πληροφοριών κατά τη διάρκεια συνεδριάσεων μιας ένωσης μπορεί να περιορίζει τον ανταγωνισμό εάν μειώνει περαιτέρω τη στρατηγική αβεβαιότητα στην αγορά. Μολονότι οι επιχειρήσεις μπορούν να αναφέρονται σε γεγονότα ευρέως γνωστά, όπως π.χ. στην αύξηση του κόστους των προμηθειών, δεν μπορούν καταρχήν να προβαίνουν από κοινού σε εκτιμήσεις σχετικά με το αυξανόμενο κόστος τους⁶². Συναφώς, μολονότι η συλλογή και η δημοσίευση συγκεντρωτικών πληροφοριών για την αγορά από μια ένωση μπορεί να είναι επωφελής τόσο για τους ανταγωνιστές όσο και για τους πελάτες, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να διευκολύνει την επίτευξη συμπαιγνιακού αποτελέσματος σε αγορές με χαρακτηριστικά ολιγοπωλίου.

59

Άλλοι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη από τις αρχές ανταγωνισμού κατά την ανάλυση της εκάστοτε ανταλλαγής πληροφοριών είναι, μεταξύ άλλων, η ενδεχόμενη απαγόρευση της πρόσβασης τρίτων στις ανταλλασσόμενες πληροφορίες ή η ενδεχόμενη υποχρέωση συμμετοχής των επιχειρήσεων – μελών της ένωσης στο σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών. Πράγματι, η ανταλλαγή τέτοιων πληροφοριών, στο βαθμό που δεν εγείρουν ζητήματα συμπαιγνίας, πρέπει να γίνονται ώστε αυτές να καθίστανται προσβάσιμες κατά τρόπο αμερόληπτο σε όλες τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη σχετική αγορά.

60

Για εκτενέστερες ερμηνευτικές κατευθύνσεις, οι ενώσεις επιχειρήσεων μπορούν να ανατρέχουν στις Κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, καθώς και στο υπό διαβούλευση σχέδιο το οποίο έχει δημοσιευθεί στην υπό εξέλιξη διαδικασία αναθεώρησης των εν λόγω Κατευθυντήριων γραμμών⁶³. Στο τελευταίο εντοπίζονται και χρήσιμες κατευθύνσεις σχετικά με τη χρήση δεξαμενών διασύνδεσης δεδομένων (data pools).

Παράδειγμα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κοινοποίησε ανακοίνωση αιτιάσεων κατά της ιρλανδικής Ένωσης Ασφαλιστών με το σκεπτικό ότι η εξάρτηση της πρόσβασης στη βάση δεδομένων της Ένωσης από την ιδιότητα του αιτούντος την πρόσβαση ως μέλους της Ένωσης παραβιάζει το άρθρο 101 ΣΛΕΕ. Από τη μία, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η διαδικασία εισδοχής μιας ασφαλιστικής εταιρίας ως μέλος της Ένωσης είναι αδιαφανής, βραδυκίνητη και απρόβλεπτη. Από την άλλη, η πρόσβαση στη βάση δεδομένων της Ένωσης είναι ιδιαίτερης σημασίας, καθ' ότι, μειώνοντας την ασυμμετρία πληροφόρησης των ασφαλιστών, τους επιτρέπει να παρέχουν καλύτερα σταθμισμένα κι εν τέλει πιο ανταγωνιστικά (εξ επόψεως ασφαλιστρού και παροχών) ασφαλιστικά προϊόντα στους πελάτες τους. Προκειμένου να αντιμετωπίσει τις ανησυχίες της Επιτροπής, η ιρλανδική Ένωση Ασφαλιστών προσέφερε δεσμεύσεις.

Πηγή: Υπόθεση AT.40511, *Insurance Ireland* (04.03.2022)

⁶² Βλ., *Dole Food Company και Dole Germany κατά Επιτροπής*, T-588/08, σκ. 291-295

⁶³ Βλ. Κεφάλαιο 2 και 2.4 με πρακτικά παραδείγματα, τα οποία μπορούν να είναι χρήσιμα και για τις ενώσεις επιχειρήσεων. Για την αναθεώρηση των κατευθυντήριων Γραμμών, βλ. ANNEX to the COMMUNICATION FROM THE COMMISSION, Approval of the content of a draft for a COMMUNICATION FROM THE COMMISSION Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements C(2022) 1159 final (κεφάλαιο 6).

Παράδειγμα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την Απόφασή της επί της συμφωνίας ανταλλαγής πληροφοριών με τον τίτλο «UK Agricultural Tractor Registration Exchange», την οποία είχε γνωστοποιήσει (καταθέτοντας αίτημα για χορήγηση αρνητικής πιστοποίησης ή απαλλαγής) ο Εμπορικός Σύλλογος Κατασκευαστών και Εισαγωγέων Γεωργικών Μηχανημάτων του Ηνωμένου Βασιλείου (Agricultural Engineers Association Ltd), μετά από την ανακάλυψή της κατά τη διάρκεια προηγούμενης έρευνας της Επιτροπής. Η εν λόγω συμφωνία αφορούσε σε ανταλλαγές πληροφοριών σχετικά με τον όγκο των λιανικών πωλήσεων και των μεριδίων αγοράς που κατείχαν οι οκτώ κατασκευαστές και εισαγωγείς αγροτικών ελκυστήρων στο Ηνωμένο Βασίλειο, μέσω λεπτομερών στατιστικών αναλύσεων ανά προϊόν, περιοχή και χρονική περίοδο, και η διαχείρισή της ασκούσαν από το γνωστοποιούντα Σύλλογο, με τη συνδρομή εταιρίας πληροφορικής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι η συγκεκριμένη συμφωνία συνιστούσε παράβαση του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού, καθώς παρείχε στοιχεία σχετικά με τον προσδιορισμό των πωλήσεων των μεμονωμένων ανταγωνιστών, καθώς και των πωλήσεων και των εισαγωγών των αντιπροσώπων τους.

Πηγή: Απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής 92/157/ΕΟΚ (17.02.1992)

ADVERTISING

Δ. Διαφήμιση

61

Τα καταστατικά των επιχειρηματικών ενώσεων και άλλοι εσωτερικοί κανονισμοί, όπως οι κώδικες δεοντολογίας και οι κανονισμοί λειτουργίας, συχνά απαγορεύουν ή θέτουν περιορισμούς σε ορισμένες διαφημιστικές πρακτικές (για παράδειγμα, τη συγκριτική διαφήμιση) ή στον τρόπο διατύπωσης ορισμένων ισχυρισμών σε διαφημιστικά μηνύματα (για παράδειγμα, αναφορές στο κόστος μιας υπηρεσίας) των επιχειρήσεων - μελών τους, καθ' υπέρβαση των ορίων του θεμιτού ανταγωνισμού.

62

Δεδομένου ότι στην εμπορία αγαθών και υπηρεσιών η διαφήμιση είναι καθοριστικής σημασίας για την ανταγωνιστική δραστηριότητα των επιχειρήσεων, βασική προϋπόθεση ώστε να μπορούν αυτοί οι κανονισμοί ή κώδικες που θέτουν περιορισμούς στη διαφήμιση να θεωρούνται νόμιμοι είναι να εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον (προστασία της υγείας, των παιδιών κ.λπ.) και να αναγνωρίζονται ως αναγκαίοι για την εξυπηρέτηση αυτού του σκοπού.

63

Είναι πιθανό μια ένωση επιχειρήσεων να θεωρεί ότι αποτελεί αποτελεσματική πολιτική η πραγματοποίηση μιας κοινής διαφημιστικής καμπάνιας που δίνει τη δυνατότητα στα μέλη της να μεταδώσουν ένα συγκεκριμένο μήνυμα στους πελάτες τους.

64

Ωστόσο, εάν η διαφημιστική καμπάνια περιλαμβάνει συστάσεις τιμολόγησης ή άλλων όρων συναλλαγής, θεωρείται, κατά κανόνα, ότι αντιβαίνει στη νομοθεσία περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, καθώς περιορίζει την αυτονομία των ενεργειών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων σε σχέση με τους πελάτες, προμηθευτές ή ανταγωνιστές τους.

65

Εάν ο σκοπός της πρωτοβουλίας περιορίζεται στην κοινή διαφήμιση, μπορεί να θεωρηθεί μη επιζήμια για τον ανταγωνισμό, αρκεί να μην εμποδίζεται η δυνατότητα των μελών της ένωσης να πραγματοποιούν τη δική τους διαφημιστική προβολή ή να μην υπόκεινται σε άλλους περιορισμούς.

Παράδειγμα

Στην αυτεπάγγελτη έρευνα της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού στην αγορά εγκατάστασης και συντήρησης ανελκυστήρων, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι συνιστά παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού, ο συντονισμός εκ μέρους του Συνδέσμου Εγκαταστατών και Συντηρητών Ανελκυστήρων (ΣΕΣΑ) των συντηρητών για τη μη διανομή διαφημιστικών φυλλαδίων και ότι περιορίζει τον ανταγωνισμό, καθώς η διαφήμιση συνιστά ουσιώδες στοιχείο της διαδικασίας του ανταγωνισμού (όπως προέκυψε από σχετικά Πρακτικά). Στο πλαίσιο της δράσης της Πειθαρχικής Επιτροπής του ΣΕΣΑ, οι συντηρητές που εγκαλούνταν διότι προσέφεραν χαμηλότερη τιμή από την υφιστάμενη ή/και διένειμαν διαφημιστικά φυλλάδια, δέχονταν τις νουθεσίες και υποδείξεις των Μελών της Πειθαρχικής Επιτροπής, καλούνταν να «συνετισθούν», επιπλήττονταν και απειλούνταν, μεταξύ άλλων, ότι θα διαγραφούν από τον ΣΕΣΑ.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, μεταξύ άλλων, επέβαλε στον ΣΕΣΑ την υποχρέωση να αποστείλει ηλεκτρονική επιστολή (mail) και συστημένη επιστολή ταχυδρομικά σε όλα τα μέλη του, στις οποίες θα περιλαμβάνεται κείμενο (με ρητή παραπομπή στην απόφασή της) όπου θα αναφέρεται (μεταξύ άλλων) ότι η διανομή διαφημιστικών φυλλαδίων είναι σύμφωνη με το δίκαιο του ανταγωνισμού.

Πηγή: Απόφαση ΕΑ 750/2021

Παράδειγμα

Στην προαναφερθείσα υπόθεση της αυτεπάγγελτης έρευνας της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού στην αγορά παροχής μεσιτείας αστικών συμβάσεων, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έκρινε ότι συνιστούν παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού συγκεκριμένες ρήτρες περιορισμού της διαφήμισης που περιλαμβάνονταν στο Καταστατικό και στον Οδηγό Δεοντολογίας ορισμένων από τους Συλλόγους Μεσιτών, αντίστοιχα. Στην πρώτη περίπτωση, η επίμαχη ρήτρα απαγόρευε συλλήβδην τη διαφήμιση παροχής δωρεάν μεσιτικών υπηρεσιών ως παραπλανητική, ενώ στη δεύτερη περίπτωση η επίμαχη ρήτρα επέβαλε την απαγόρευση διαφήμισης μειωμένης ή μηδενικής αμοιβής.

Πηγή: Απόφαση ΕΑ 518/VI/2011

Παράδειγμα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την Απόφασή της σχετικά με τον Κώδικα Δεοντολογίας που γνωστοποίησε ο Σύλλογος Ειδικών Πληρεξουσίων του Ευρωπαϊκού Γραφείου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (EPI), υποβάλλοντας ταυτόχρονα, βάσει του τότε ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, αίτημα χορήγησης αρνητικής πιστοποίησης ή απαλλαγής. Ο εν λόγω Κώδικας περιείχε, μεταξύ άλλων, διατάξεις, οι οποίες απαγόρευαν τη συγκριτική διαφήμιση των υπηρεσιών των μελών του Συλλόγου, αποτελούσε δε τροποποίηση προηγούμενου Κώδικα, ο οποίος απαγόρευε σχεδόν εντελώς στα μέλη του Συλλόγου την προσωπική διαφήμιση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι οι συγκεκριμένες διατάξεις προκαλούσαν περιορισμό του ανταγωνισμού και επηρέαζαν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, ωστόσο, μπορούσαν να τύχουν προσωρινής απαλλαγής από την απαγόρευση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, υπό την προϋπόθεση ότι θα εξακολουθούσαν να είναι μεταβατικής φύσης, καθώς θεωρήθηκαν αναγκαίες για να αποφευχθούν τα μειονεκτήματα από την ταχεία μετάβαση σε καθεστώς πλήρους απελευθέρωσης.

Πηγή: Απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής 1999/267/ΕΚ (07.04.1999)

Ε. Τυποποίηση

66

Σε ορισμένους κλάδους, λόγοι αποτελεσματικότητας μπορούν να δικαιολογήσουν τη θέσπιση τεχνικών ή ποιοτικών προδιαγραφών για προϊόντα και υπηρεσίες. Στο πλαίσιο αυτό, οι ενώσεις επιχειρήσεων μπορούν να προωθούν την εφαρμογή τεχνολογικών, ποιοτικών ή άλλων ανάλογων προδιαγραφών και προτύπων.

67

Ωστόσο, δεν επιτρέπονται ρυθμίσεις περί τυποποίησης που εισάγουν μη αναγκαίους περιορισμούς στον ανταγωνισμό, όπως, για παράδειγμα, ρυθμίσεις που επιβάλλουν φραγμούς εισόδου που δεν δικαιολογούνται από τους επιδιωκόμενους σκοπούς ή καθιστούν το εκάστοτε πρότυπο υποχρεωτικό για τις επιχειρήσεις.

68

Ενδεικτικά, δεν είναι καταρχήν αναγκαίες συμφωνίες τυποποίησης που καθιστούν ένα πρότυπο δεσμευτικό και υποχρεωτικό για τον κλάδο, όπως και συμφωνίες με τις οποίες παραχωρείται σε συγκεκριμένους φορείς το αποκλειστικό δικαίωμα ελέγχου της συμμόρφωσης με το πρότυπο, διότι τέτοιου είδους συμφωνίες δεν περιορίζονται στην επίτευξη του πρωταρχικού σκοπού του καθορισμού του προτύπου⁶⁴.

69

Εξάλλου, συμφωνίες που χρησιμοποιούν ένα πρότυπο στο πλαίσιο ευρύτερης περιοριστικής συμφωνίας που κατατείνει στον αποκλεισμό υφιστάμενων ή δυνητικών ανταγωνιστών έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Στην κατηγορία αυτή εμπίπτει, για παράδειγμα, μια συμφωνία βάσει της οποίας η εθνική ένωση παραγωγών θεσπίζει κάποιο πρότυπο και ασκεί πιέσεις σε τρίτους προκειμένου να τους εμποδίσει να διαθέτουν στην αγορά προϊόντα που δεν ανταποκρίνονται στο συγκεκριμένο πρότυπο ή βάσει της οποίας οι παραγωγοί του κατεστημένου προϊόντος προβαίνουν σε συμπαιγνία προκειμένου να αποκλείσουν μια νέα τεχνολογία από υφιστάμενο πρότυπο⁶⁵.

70

Συναφώς, οι κανόνες ενός οργανισμού καθορισμού προτύπων θα πρέπει να εξασφαλίζουν την αποτελεσματική πρόσβαση στο πρότυπο υπό δίκαιους, εύλογους και μη μεροληπτικούς όρους⁶⁶.

71

Για εκτενέστερες ερμηνευτικές κατευθύνσεις, οι ενώσεις επιχειρήσεων μπορούν να ανατρέχουν στις Κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας καθώς και στο υπό διαβούλευση σχέδιο το οποίο έχει δημοσιευθεί στην υπό εξέλιξη διαδικασία αναθεώρησης των εν λόγω Κατευθυντήριων γραμμών⁶⁷.

72

Σε σχέση με τις συμφωνίες καθορισμού προτύπων βιωσιμότητας, οι ενώσεις επιχειρήσεων σύντομα θα μπορούν να απευθύνονται και στο υπό διαμόρφωση sandbox της Επιτροπής Ανταγωνισμού σύμφωνα με το άρθρο 37Α του ν. 3959/2011, όπως ισχύει.

⁶⁴ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας 2011/C 11/01, παρ. 318, 319.

⁶⁵ ό.π. παρ. 108, 273.

⁶⁶ ό.π. 283.

⁶⁷ Βλ. Κεφάλαιο 7 και ιδίως 7.5 με πρακτικά παραδείγματα, τα οποία μπορούν να είναι χρήσιμα και για τις ενώσεις επιχειρήσεων. Για την αναθεώρηση των κατευθυντήριων Γραμμών, βλ. ANNEX to the COMMUNICATION FROM THE COMMISSION, Approval of the content of a draft for a COMMUNICATION FROM THE COMMISSION Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements C(2022) 1159 final.

Παράδειγμα

Το 2009, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έλαβε Απόφαση, με την οποία κατέστησε υποχρεωτικές τις δεσμεύσεις που ανέλαβε η Διεθνής Ένωση Νηογνώμωνων (International Association of Classification Societies - IACS) σχετικά με την αντιμετώπιση που τυγχάνουν εκ μέρους της IACS οι νηογνώμονες που δεν αποτελούν μέλη της. Στην προκαταρκτική της εκτίμηση, η Επιτροπή είχε εκφράσει την άποψη ότι προκλήθηκε ενδεχομένως περιορισμός του ανταγωνισμού στην αντίστοιχη αγορά των υπηρεσιών ταξινόμησης πλοίων, λόγω των αποφάσεων της IACS σχετικά με: i) τα κριτήρια και τις διαδικασίες που διέπουν την ιδιότητα του μέλους της IACS και την αναστολή ή την ανάκτηση της ιδιότητας αυτής, καθώς και τον τρόπο, με τον οποίο εφαρμόζονται τα εν λόγω κριτήρια και διαδικασίες, και ii) την εκπόνηση και την προσβασιμότητα των ψηφισμάτων της IACS και των τεχνικών συνοδευτικών εγγράφων που αφορούν τα εν λόγω ψηφίσματα. Δεδομένης της ισχυρής θέσης των δέκα μελών της IACS στην αγορά και του γεγονότος ότι οι νηογνώμονες - μη μέλη της IACS ενδέχεται να αντιμετωπίσουν σημαντικά ανταγωνιστικά μειονεκτήματα, η προκαταρκτική εκτίμηση της Επιτροπής ήταν ότι οι εν λόγω αποφάσεις γεννούσαν αμφιβολίες σχετικά με το συμβατό τους με την ευρωπαϊκή νομοθεσία περί ανταγωνισμού.

Πηγή: Απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 14ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με την υπόθεση υπ' αριθ. COMP/39416 - Ship Classification

Παράδειγμα

Το 1995, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο στο Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf (SCK), ολλανδικό ίδρυμα πιστοποίησης επιχειρήσεων μίσθωσης γερανών. Το SCK είχε θεσπίσει ένα σύστημα, μέσω του οποίου χορηγούσε πιστοποιητικά στις επιχειρήσεις που πληρούσαν μια σειρά προϋποθέσεων σχετικά με τη διαχείριση επιχειρήσεων εκμίσθωσης γερανών, τη χρήση και τη συντήρηση των γερανών, προκειμένου να μην απαιτείται επαλήθευση της συνδρομής των εν λόγω προϋποθέσεων από τους κυρίους των έργων (οι οποίοι είχαν εκ του νόμου υποχρέωση για την εξασφάλιση της καταλληλότητας του χρησιμοποιούμενου εξοπλισμού). Ο κανονισμός σχετικά με την πιστοποίηση των επιχειρήσεων εκμίσθωσης γερανών του SCK απαγόρευε στις επιχειρήσεις που συνδέονταν με αυτό να μισθώνουν πρόσθετους γερανούς από επιχειρήσεις μη συνδεδεμένες με το SCK. Η απαγόρευση αυτή μίσθωσης κρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι παραβιάζει τις διατάξεις του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού. Όπως σημειώνεται στην Απόφαση, αν η απαγόρευση μίσθωσης συνδεόταν με ανεξάρτητο και διαφανές σύστημα πιστοποίησης που επέτρεπε την αποδοχή ισοδυνάμων εγγυήσεων από άλλα συστήματα, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι δεν έχει περιοριστικό αποτέλεσμα στον ανταγωνισμό, αλλά ότι απλά αποσκοπεί στην πλήρη εξασφάλιση της ποιότητας των πιστοποιημένων αγαθών και υπηρεσιών. Ωστόσο, η συγκεκριμένη απαγόρευση κρίθηκε ως περιοριστική του ανταγωνισμού, καθώς το σύστημα πιστοποίησης του SCK δεν ήταν εντελώς ελεύθερο και δεν επέτρεπε την αποδοχή ισοδυνάμων εγγυήσεων από άλλα συστήματα, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η πρόσβαση στην ολλανδική αγορά επιχειρήσεων εκμίσθωσης γερανών μη συνδεδεμένων με το SCK και, ιδιαίτερα, αλλοδαπών επιχειρήσεων.

Πηγή: Απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής 95/551/EK (29.11.1995)

ΣΤ. Πρότυπες Συμβάσεις

73

Η οικονομία της αγοράς στηρίζεται στη διττή αρχή της ελευθερίας του επιχειρείν και της ελευθερίας των συμβάσεων. Η χρήση πρότυπης σύμβασης, στο βαθμό που τυποποιεί τους όρους της σύμβασης που πρόκειται να υπογραφεί από διάφορες επιχειρήσεις, οι οποίες ανταγωνίζονται μεταξύ τους στην ίδια αγορά, μπορεί να αντιβαίνει στις εν λόγω αρχές.

74

Η χρήση πρότυπων συμβάσεων μπορεί να ασκήσει επίδραση στον ανταγωνισμό, καθώς περιορίζει την ανεξαρτησία των επιχειρήσεων και καθιστά τη συμπεριφορά τους ομοίμορφη. Μέσω της ευθυγράμμισης της εμπορικής πολιτικής, οι πρότυπες συμβάσεις περιορίζουν ή/ και καταργούν τη δυνατότητα των πελατών να επιλέγουν μεταξύ διαφορετικών προσφορών, όχι μόνο σε σχέση με την τιμή και τη λειτουργία των προϊόντων/υπηρεσιών, αλλά και σε σχέση με άλλους εμπορικούς όρους. Ειδικότερα, τυποποιημένοι όροι συμβάσεων που περιέχουν διατάξεις οι οποίες επηρεάζουν άμεσα τις τιμές που χρεώνονται στους πελάτες (δηλαδή συνιστώμενες τιμές, εκπτώσεις κ.λπ.) έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού⁶⁸.

75

Οι συμφωνίες που χρησιμοποιούν τυποποιημένους όρους στο πλαίσιο ευρύτερης περιοριστικής συμφωνίας που κατατείνει στον αποκλεισμό υφιστάμενων ή δυνητικών ανταγωνιστών έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού.

76

Ένα παράδειγμα είναι η περίπτωση επαγγελματικής ένωσης, η οποία δεν παρέχει σε έναν νεοεισερχόμενο φορέα πρόσβαση στους τυποποιημένους όρους της, η χρήση των οποίων είναι ζωτικής σημασίας ώστε να διασφαλισθεί η είσοδος στην αγορά. Εφόσον οι τυποποιημένοι όροι παραμένουν ουσιαστικά ανοικτοί για χρήση από τον καθένα που επιθυμεί να έχει πρόσβαση σε αυτούς, δεν είναι πιθανό να οδηγήσουν σε αντανταγωνιστικό αποκλεισμό⁶⁹.

77

Γενικά δεν δικαιολογείται να καθίστανται οι τυποποιημένοι όροι δεσμευτικοί και υποχρεωτικοί για τον κλάδο ή για τα μέλη της επαγγελματικής οργάνωσης που τα θέσπισε. Δεν αποκλείεται, ωστόσο, να απαιτούνται σε ορισμένες περιπτώσεις δεσμευτικοί τυποποιημένοι όροι προκειμένου να επιτευχθεί η βελτίωση της αποτελεσματικότητας, την οποία τυχόν κατά περίπτωση συνεπάγονται⁷⁰.

⁶⁸ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας 2011/C 11/01, παρ. 271.

⁶⁹ ό.π. παρ. 275.

⁷⁰ ό.π. παρ. 320.

3. ΣΩΜΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΚΑΙ ΕΝΩΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

78

Οι ελεύθεροι επαγγελματίες, εφόσον δεν τελούν υπό υπαλληλική σχέση, παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε συγκεκριμένες αγορές έναντι αμοιβής αναλαμβάνοντας τους οικονομικούς κινδύνους που είναι συνυφασμένοι με την άσκηση αυτής της δραστηριότητας και, ως εκ τούτου, ασκούν αυτόνομη οικονομική δραστηριότητα και λογίζονται ως επιχειρήσεις κατά την έννοια των διατάξεων περί ελεύθερου ανταγωνισμού⁷².

79

Συναφώς, όπως έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω, αυτοαπασχολούμενοι, όπως αρχιτέκτονες, δικηγόροι ή ιδιώτες γιατροί, ενεργούν ως επιχειρήσεις για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού. Συνεπώς, όταν τα μέλη ενός επαγγελματικού φορέα είναι αυτοαπασχολούμενοι, ο φορέας θα αποτελεί γενικά ένωση επιχειρήσεων βάσει του δικαίου του ανταγωνισμού.

Παράδειγμα

Στο πλαίσιο της υπόθεσης *Wouters*, το ΔΕΕ εξέτασε τη συμβατότητα με το άρθρο 101 ΣΛΕΕ κανονισμού ο οποίος είχε υιοθετηθεί από τον Ολλανδικό Δικηγορικό Σύλλογο οι ρυθμίσεις του οποίου απαγόρευαν τους επαγγελματικούς συνεταιρισμούς μεταξύ δικηγόρων και ορκωτών λογιστών. Το ΔΕΕ έκρινε ότι οι δικηγόροι ασκούν οικονομική δραστηριότητα και συνιστούν επιχειρήσεις κατά την έννοια του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού, καθώς παρέχουν, έναντι αμοιβής, υπηρεσίες νομικής αρωγής συνιστάμενες στην προετοιμασία γνωμοδοτήσεων, συμβάσεων ή άλλων πράξεων, καθώς και στην εκπροσώπηση και υπεράσπιση ενώπιον των δικαστηρίων, ενώ αναλαμβάνουν και τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους που σχετίζονται με την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών. Ο περίπλοκος και τεχνικός χαρακτήρας των υπηρεσιών που παρέχουν και το γεγονός ότι η άσκηση του επαγγέλματός τους ρυθμίζεται δεν μπορούν να μεταβάλουν το συμπέρασμα αυτό. Ακολούθως το ΔΕΕ κατέληξε ότι ο εν λόγω Κανονισμός συνιστά έκφραση της βουλήσεως των εκπροσώπων των μελών του συλλόγου να επιτύχουν από τα μέλη αυτά την υιοθέτηση συγκεκριμένης συμπεριφοράς στο πλαίσιο της οικονομικής τους δραστηριότητας, χωρίς να ασκεί επιρροή το γεγονός ότι ο ολλανδικός δικηγορικός σύλλογος διέπεται από δημοσίου δικαίου ρύθμιση καθώς και ο νομικός χαρακτηρισμός που δίνεται στο πλαίσιο αυτό από τις διάφορες εθνικές έννομες τάξεις δεν επηρεάζουν τη δυνατότητα εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού. Εξάλλου, το γεγονός ότι είναι επιφορτισμένος, με την προάσπιση των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των δικηγόρων δεν μπορεί να αποκλείσει *a priori* τον επαγγελματικό αυτό φορέα από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Στο ίδιο συμπέρασμα έχει καταλήξει και το ΣΤΕ (3154/2014) σε σχέση με τους εθνικούς μας κατά τόπους δικηγορικούς συλλόγους.

Πηγή: *Case C- 309/ 99, JCJ Wouters*

⁷¹ Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΕ C-180-184/98, σκ. 76-77, C-35/96 και ΕΑ 518/VI/2011, σκ. 103, ΕΑ 722/2020, σκ. 303.

80

Αντιθέτως, το δίκαιο ανταγωνισμού δεν εφαρμόζεται στους εργαζομένους⁷².

81

Στο πλαίσιο αυτό, το ΔΕΕ έχει κρίνει ότι συμφωνίες που συνάπτονται στο πλαίσιο συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων και αποσκοπούν, ως εκ της φύσεως και του αντικειμένου τους, στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των αμοιβών, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ και, συνεπώς, δεν παραβιάζουν το δίκαιο ανταγωνισμού⁷³.

82

Στην πλέον πρόσφατη νομολογία του, το ΔΕΕ διευκρίνισε ότι αποκλείονται από την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ και οι συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ εργοδοτών και ενώσεων εργαζομένων που διαπραγματεύονται στο όνομα και για λογαριασμό των ψευδο-αυτοαπασχολούμενων μελών τους, δηλαδή των επαγγελματιών που βρίσκονται σε κατάσταση αντίστοιχη με εκείνη των εργαζομένων.

Παράδειγμα

Η FNV (ένωση μουσικών των Κάτω Χωρών), ένωση εργαζομένων, αφενός, και η ένωση εργοδοτών αναπληρωματικών μελών των ορχηστρών των Κάτω Χωρών (εργοδοτική ένωση), αφετέρου, συνήψαν συλλογική σύμβαση εργασίας για τους μουσικούς οι οποίοι είναι αναπληρωματικά μέλη ορχήστρας. Η εν λόγω συλλογική σύμβαση όριζε τις ελάχιστες αμοιβές όχι μόνον των αναπληρωτών που προσλαμβάνονται στο πλαίσιο συμβάσεως εργασίας αλλά και των αναπληρωτών οι οποίοι ασκούν τη δραστηριότητά τους δυνάμει συμβάσεως έργου ή παροχής υπηρεσιών και δεν θεωρούνται ως «εργαζόμενοι» κατά την έννοια της ίδιας της συλλογικής συμβάσεως, αλλά αυτοαπασχολούμενοι. Το ΔΕΕ στο πλαίσιο της υπόθεσης FNV Kunsten⁷⁴, έκρινε ότι μια οργάνωση που εκπροσωπεί εργαζομένους, όταν πραγματοποιεί διαπραγματεύσεις στο όνομα και για λογαριασμό αυτοαπασχολούμενων οι οποίοι είναι μέλη της, δεν ενεργεί ως συνδικαλιστική οργάνωση και, επομένως, ως κοινωνικός εταίρος, αλλά λειτουργεί στην πραγματικότητα ως ένωση επιχειρήσεων και δεν αποκλείεται καταρχήν, λόγω της φύσεώς της, από το πεδίο εφαρμογής του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού. Ωστόσο, η εφαρμογή των εν λόγω κανόνων πρέπει να αποκλειστεί σε περίπτωση όπου οι επαγγελματίες στο όνομα και για λογαριασμό των οποίων διαπραγματεύθηκε η οικεία συνδικαλιστική οργάνωση είναι, στην πραγματικότητα, «ψευδο-αυτοαπασχολούμενοι», ήτοι επαγγελματίες που βρίσκονται σε κατάσταση αντίστοιχη με εκείνη των εργαζομένων. Το ΔΕΕ όρισε ως «ψευδο-αυτοαπασχολούμενο» ένα πρόσωπο εάν: i) ενεργεί υπό τις εντολές του εργοδότη, ιδίως ως προς την επιλογή του χρόνου, του τόπου και του αντικειμένου της εργασίας του/της· ii) δεν συμμετέχει στους επιχειρηματικούς κινδύνους του εργοδότη και iii) ενσωματώνεται στην επιχείρηση του εργοδότη καθ' όλη τη διάρκεια της σχέσεως εργασίας. Τα κριτήρια αυτά ισχύουν ανεξάρτητα από το αν το εν λόγω πρόσωπο χαρακτηρίζεται ως αυτοαπασχολούμενος/-η κατά το εθνικό δίκαιο για λόγους φορολογικούς, διοικητικούς ή γραφειοκρατικούς.

Πηγή: ΔΕΕ C- 413/ 13, FNV Kunsten

⁷² Case C-22/98, Criminal proceedings against Jean Claude Becu, Annie Verweire, Smeg NV and Adia Interim NV [1999] ECR I-5665

⁷³ FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, σκ. 22· Albany International BV κατά Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie, C-67/96, σκ. 59· International Transport Workers' Federation και Finnish Seamen's Union κατά Viking Line ABP και OU Viking Line Eesti, C-438/05, σκ. 49· 3F κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C-319/07, σκ. 50.

⁷⁴ ΔΕΕ C- 413/ 13, FNV Kunsten, σκ. 36-37.

83

Σημειώνεται ότι επίκειται η δημοσίευση Κατευθυντήριων Γραμμών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι οποίες θα καθορίζουν τις αρχές βάσει των οποίων θα αξιολογούνται, σύμφωνα με το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ, οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που συνάπτονται ως αποτέλεσμα συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων και άλλων επιχειρήσεων σχετικά με τις συνθήκες εργασίας των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων⁷⁵.

4. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

84

Ποιες είναι οι συνέπειες διαπίστωσης παράβασης από την Επιτροπή Ανταγωνισμού ως προς την εγκυρότητα των αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων;

Ο νόμος προβλέπει ότι οι συμφωνίες, οι αποφάσεις και οι συστάσεις των ενώσεων επιχειρήσεων που κρίνονται αντι-ανταγωνιστικές είναι αυτοδικαίως άκυρες.

85

Στις περιπτώσεις αυτές, τα μέλη των ενώσεων θα πρέπει να απέχουν από την υιοθέτησή των σχετικών αποφάσεων, καθώς και από την εναρμόνισή τους με τη συμπεριφορά της ένωσης, προκειμένου να αποφύγουν πιθανή εμπλοκή τους σε παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού.

86

Ποιες κυρώσεις προβλέπονται σε περίπτωση διάπραξης παραβάσεων της νομοθεσίας περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού;

Σύμφωνα με το Άρθρο 25B παρ. 4 του ν. 3959/2011, όπως ισχύει, όταν η παράβαση που διέπραξε η ένωση επιχειρήσεων συνδέεται με τις δραστηριότητες των μελών της, το πρόστιμο μπορεί να ανέρχεται μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό (10%) του συνολικού παγκόσμιου κύκλου εργασιών των μελών αυτής που είχαν ενεργή δράση στην αγορά στην οποία συνέβη η παράβαση κατά την προηγούμενη της έκδοσης της απόφασης χρήση.

⁷⁵ Για τη σχετική πρωτοβουλία,

βλ. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6620.

87

Εάν η ένωση δεν είναι αξιόχρηη, υποχρεούται να συγκεντρώσει εισφορές από τα μέλη της, προκειμένου να καλύψει το ποσό του προστίμου.

88

Εάν δεν καταβληθούν οι συγκεκριμένες εισφορές εντός της ταχθείσας προθεσμίας, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να απαιτήσει την καταβολή του προστίμου απευθείας από καθεμία από τις επιχειρήσεις, οι εκπρόσωποι των οποίων ανήκαν στα εμπλεκόμενα όργανα λήψης αποφάσεων της ένωσης. Σε αυτήν την περίπτωση και εφόσον κριθεί απαραίτητο για την εξασφάλιση της ολοσχερούς πληρωμής του προστίμου, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να απαιτήσει πληρωμή του υπολοίπου από οποιοδήποτε μέλος της ένωσης είχε ενεργή δράση στην αγορά, στην οποία διαπιστώθηκε η παράβαση. Εξαιρέση αποτελούν οι επιχειρήσεις που αποδεικνύουν ότι δεν είχαν αντιληφθεί ή δεν εφάρμοσαν ή αποστασιοποιήθηκαν ενεργά από την παράνομη απόφαση της ένωσης, πριν από την έναρξη της διερεύνησης της υπόθεσης από την Επιτροπή Ανταγωνισμού.

89

Το άρθρο 44 του ν. 3959/2011 προβλέπει, επίσης, την επιβολή χρηματικών ποινών [από δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) μέχρι ένα εκατομμύριο (1.000.000) ευρώ] ή/και ποινικών κυρώσεων [ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών], σε όποιον συνάπτει συμφωνία, λαμβάνει απόφαση ή εφαρμόζει εναρμονισμένη πρακτική κατά παράβαση των εθνικών ή ενωσιακών κανόνων του ανταγωνισμού.

90

Μπορεί μία ένωση επιχειρήσεων να υπαχθεί στο Πρόγραμμα Επιείκειας ή/και στη Διαδικασία Διευθέτησης Διαφορών;

Το Πρόγραμμα Επιείκειας και η Διαδικασία Διευθέτησης Διαφορών (ΔΔΔ) προσφέρουν τη δυνατότητα σε φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε παράνομες συμπεριφορές να απαλλαγούν από οικονομικές και ποινικές κυρώσεις ή να λάβουν μειωμένο πρόστιμο σε περίπτωση που βοηθήσουν την Επιτροπή Ανταγωνισμού να τις εντοπίσει και να επιβάλει κυρώσεις στους παραβάτες βάσει της νομοθεσίας περί ελεύθερου ανταγωνισμού.

91

Με το **Πρόγραμμα Επιείκειας** (άρθρα 29B έως 29Z του ν. 3959/2011) καθορίζεται το πλαίσιο για την επεικλή μεταχείριση επιχειρήσεων και φυσικών προσώπων που συνεργάζονται με την ΕΑ για την αποκάλυψη συμφωνιών και πρακτικών οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του. Συγκεκριμένα, το εν λόγω Πρόγραμμα δύναται να εφαρμοστεί μόνο σε οριζόντιες συμπράξεις-καρτέλ του άρθρου 1 του ν.3959/2011 ή/και του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Σκοπός του είναι η αποκάλυψη συμπαιγνιών από τους ίδιους τους συμμετέχοντες και η συνδρομή στις προσπάθειες της ΕΑ να εντοπίσει και να θέσει τέρμα στην καρτελική συμπαγνία, καθώς και να επιβάλει κυρώσεις σε όσους συμμετείχαν σε αυτά. Η επιτυχής υπαγωγή μιας επιχείρησης στο Πρόγραμμα Επιείκειας δύναται να οδηγήσει είτε **σε απαλλαγή από το πρόστιμο είτε σε μείωσή του**. Θεμέλιος λίθος του Προγράμματος Επιείκειας είναι η υποχρέωση συνεχούς, ειλικρινούς και πλήρους συνεργασίας του αιτούντος επιείκεια με την ΕΑ, από την υποβολή της αίτησης μέχρι την ολοκλήρωση της διοικητικής διαδικασίας, η οποία συνίσταται και στην τήρηση από πλευράς του πρώτου ως εμπιστευτικής έναντι παντός τρίτου της υποβολής αίτησης υπαγωγής στο Πρόγραμμα Επιείκειας.

92

Με τη **ΔΔΔ** (άρθρο 29Α του ν. 3959/2011) η εμπλεκόμενη επιχείρηση / ένωση επιχειρήσεων εκούσια, ελεύθερα, ειλικρινώς, ανέκκλητα και ανεπιφύλακτα παραδέχεται τη συμμετοχή της στην αποδιδόμενη παράβαση (συμμετοχή σε απαγορευμένη οριζόντια και κάθετη σύμπραξη, πρόσκληση σε απαγορευμένη σύμπραξη και ανακοίνωση μελλοντικών προθέσεων τιμολόγησης προϊόντων και υπηρεσιών μεταξύ ανταγωνιστών και κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης) με σαφείς όρους που δεν επιδέχονται παρερμηνεία, όπως η παράβαση αυτή περιγράφεται συνοπτικά από την ΕΑ ως προς το αντικείμενό της, την ενδεχόμενη εφαρμογή της, τα κύρια πραγματικά περιστατικά που την στοιχειοθετούν, τον νομικό χαρακτηρισμό τους, το ρόλο της εμπλεκόμενης σε αυτή και τη διάρκεια συμμετοχής της στην παράβαση. **Η επιτυχής ολοκλήρωση της ΔΔΔ συνεπάγεται** για τη διευθετηθείσα επιχείρηση **μείωση του προστίμου**. Μέσω της εν λόγω διαδικασίας προσδοκάται η σύντμηση του χρόνου ολοκλήρωσης της διαδικασίας έκδοσης αποφάσεων και η εξοικονόμηση σημαντικών οικονομικών και ανθρώπινων πόρων της ΕΑ, προκειμένου η τελευταία να αυξήσει τη δράση της με την πραγματοποίηση νέων ερευνών και την εξέταση περισσότερων υποθέσεων, αλλά και να ενισχύει την αποτελεσματική και έγκαιρη τιμωρία των παραβατών. Επιπρόσθετα, η ΕΑ δεν κινεί την σχετική διαδικασία εάν δεν εξυπηρετεί την προοπτική επίτευξης διαδικαστικής αποτελεσματικότητας.

93

Ποιες άλλες συνέπειες είναι δυνατόν να προκύψουν από παραβιάσεις της νομοθεσίας περί Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού;

Είναι δυνατό μια ένωση επιχειρήσεων να εναχθεί ενώπιον του αρμόδιου πολιτικού δικαστηρίου από οποιοδήποτε θιγόμενο μέρος και να υποχρεωθεί να καταβάλει αποζημίωση για τη βλάβη που προκλήθηκε από την παράνομη συμπεριφορά της.

94

Τυχόν επιβολή διοικητικών ή/και ποινικών κυρώσεων δεν θίγει το δικαίωμα των θυμάτων που υπέστησαν ζημία από παράβαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού να αξιώσουν πλήρη αποζημίωση για την εν λόγω ζημία, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στον ν. 4529/2018 (Α' 56).

95

Πως μπορείτε να βοηθήσετε την Επιτροπή Ανταγωνισμού;

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού χρειάζεται τη βοήθεια όλων ώστε να διερευνήσει τις συνθήκες λειτουργίας των αγορών και να στοιχειοθετήσει παραβάσεις του ανταγωνισμού.

96

Εάν παρατηρήσετε ύποπτες ενδείξεις παραβατικής συμπεριφοράς, επικοινωνήστε με την Επιτροπή Ανταγωνισμού είτε επώνυμα είτε ανώνυμα. Παρακαλούμε να συμπεριλάβετε όσες περισσότερες πληροφορίες είναι δυνατόν.

Ιστοσελίδα Ανώνυμης Παροχής Πληροφοριών:

<https://www.epant.gr/digital/anonymi-paroxi-pliroforion/gia-polites-epixeiriseis.html>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

CHECK-LIST: Βασικές Συστάσεις

ΜΠΟΡΕΙΤΕ

Να ενημερωθείτε για τη σημασία συμμόρφωσης με τους κανόνες του ελεύθερου ανταγωνισμού και να εφαρμόζετε προγράμματα συμμόρφωσης

Να συμμετέχετε ενεργά σε συναντήσεις και δράσεις της ένωσής σας που αποσκοπούν στην προώθηση των νόμιμων συμφερόντων του κλάδου

Να ορίσετε σαφώς ποιές πληροφορίες αποτελούν ευαίσθητα επιχειρηματικά στοιχεία για την επιχείρησή σας, με σκοπό να εξασφαλίσετε την αντίστοιχη μεταχείρισή τους

Να τηρείτε αναλυτικά και αξιόπιστα πρακτικά των συναντήσεων της ένωσης επιχειρήσεων

Να ενημερώσετε την Επιτροπή Ανταγωνισμού για οποιαδήποτε αντί-ανταγωνιστική πρακτική της ένωσης επιχειρήσεων ή των μελών της

ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ

Να υιοθετείτε και να διευκολύνετε πρακτικές / συμπεριφορές που ενέχουν τον κίνδυνο να παραβιάζουν τους κανόνες του ελεύθερου ανταγωνισμού, ειδικά όσες αποσκοπούν ή έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση του ανταγωνισμού μεταξύ ανταγωνιστών ή των αποκλεισμό τρίτων χωρίς αιτιολόγηση

Να συμμετέχετε ενεργά σε συναντήσεις και δράσεις της ένωσής σας που αποσκοπούν στον συντονισμό τιμών, στην κατανομή πελατών ή αγορών μεταξύ των μελών της ένωσης

Να ζητάτε, λαμβάνετε ή αποστέλλετε εμπορικά ευαίσθητες πληροφορίες (π.χ. τιμές, ποσότητες) προς ή από την ένωση επιχειρήσεων ή τα μέλη της

Να εμποδίζετε την ένωση επιχειρήσεων ή οποιοδήποτε μέλος της από την καταγραφή των γεγονότων κατά τις συναντήσεις της ένωσης

Να αποκρύψετε, καταστρέψετε ή αλλοιώσετε οποιοδήποτε στοιχείο ή πληροφορία που μπορεί να αποκαλύψει οποιαδήποτε αντί-ανταγωνιστική συμπεριφορά της ένωσης επιχειρήσεων ή των μελών της

Στοιχεία επικοινωνίας

Επιτροπή Ανταγωνισμού
Κότσικα 1Α & 28ης Οκτωβρίου, 104 34 Αθήνα
Τηλέφωνο: 210 88 09 130
Τηλεομοιοτυπία: 210 88 09 134
Ηλεκτρονική Διεύθυνση: contact@epant.gr
Ιστοσελίδα: www.epant.gr

**ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ**
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

Κότσικα 1Α, Αθήνα 104 34
Τηλέφωνο: 210 880 9100
info@epant.gr, www.epant.gr